POCKETBOOK SMJ

EDISI 1 TAHUN 2023

POCKETBOOK SMJ

EDISI 1 TAHUN 2023

Diterbitkan pada 29 Mac 2023

@ Hak Cipta Sekretariat Sabah Maju Jaya

Hak cipta terpelihara, tiada mana-mana bahagian daripada buku ini boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau ditukar kepada apa-apa bentuk dengan sebarang cara sekalipun tanpa izin daripada penerbit.

Diterbitkan oleh:

Sekretariat Sabah Maju Jaya
Aras 12, Blok A, Menara Kinabalu
Jalan Sulaman, Teluk Likas
88400 KOTA KINABALU

smj.sabah.gov.my
sabahmajujaya.my

E-mel: sabahmajujaya@sabah.gov.my

Penafian: Dengan setiap penelitian yang telah diambil dalam penyediaan dokumen ini, Sekretariat Sabah Maju Jaya tidak akan bertanggungjawab terhadap sebarang maklumat yang tidak tepat. Semua informasi dan spesifikasi adalah berdasarkan waktu semasa penyediaan dan tertakluk kepada sebarang perubahan dari semasa ke semasa.

SABAH MAJU JAYA

“ SMJ adalah milik kita bersama.

Rasa Kepunyaan Bersama
(Sense of Belonging)

Rasa Keperluan Bertindak Segera
(Sense of Urgency)

Rasa Kebanggaan Pencapaian
(Sense of Accomplishment)

”

YAB Datuk Seri Panglima
Haji Hajiji bin Haji Noor
Ketua Menteri Sabah

SABAH MAJU JAYA

SABAH MAJU JAYA

"Pelan Strategik Lima (5) Tahun Kerajaan Digital Sabah yang merupakan salah satu pemacu utama Hala Tuju Sabah Maju Jaya merangkumi tiga (3) fasa;

DIGITAL AUTOMATION — 2020

DIGITAL TRANSFORMATION — 2020 - 2021

DIGITAL INNOVATION — 2022 - 2024

SABAH DIGITAL GOVERNMENT

TRANSFORMASI DIGITAL PENTADBIRAN PERKHIDMATAN AWAM NEGERI

01 *Innovates*

02 *Sufficient Capacity & Cultural Invention*

03 *Utilizing Dana Analytics*"

YB Datuk Seri Panglima Sr. Haji Safar bin Untong, JP
Setiausaha Kerajaan Negeri Sabah

SABAH MAJU JAYA

SABAH MAJU JAYA

“Perkhidmatan Awam Negeri Sabah memainkan peranan yang penting dalam merealisasikan Hala Tuju Sabah Maju Jaya. Justeru, saya mengajak semua anggota perkhidmatan awam negeri Sabah untuk **bertindak dan berfikir 24/7 selaku penjawat awam yang proaktif dan bertanggungjawab.** Kita juga memperkenalkan **Strategi Teras Perkhidmatan Awam Negeri - 7T.**

Tangkas
Tepat
Telus
Tertib
Tegas
Tanggung-jawab
Terima Kasih

”

YBhg. Datuk (Datu) Rosmadi bin Datu Sulai, JP
Ketua Pengarah Perkhidmatan Awam Negeri
Merangkap Ketua Sekretariat Sabah Maju Jaya

SABAH MAJU JAYA

ISI KANDUNGAN

PETUNJUK	8
SABAH TANAH AIRKU	9
PENDUDUK NEGERI SABAH	10
PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN	11 - 37
PASARAN TENAGA KERJA NEGERI SABAH TAHUN 2021	38
PASARAN TENAGA KERJA NEGERI SABAH TAHUN 2021 (MENGIKUT PEKERJAAN)	39
KADAR PERTUMBUHAN KDNK SABAH TAHUN 2019-2025 (UNJURAN)	40
NILAI DAN SUMBANGAN KDNK SABAH KEPADA KDNK MALAYSIA TAHUN 2019-2025 (UNJURAN)	41
SUMBANGAN MENGIKUT SEKTOR KEPADA KDNK NEGERI 2019-2021 (RM BILION)	42
HALA TUJU SABAH MAJU JAYA	43

SEKTOR PERTANIAN 44 - 58

SEKTOR PERINDUSTRIAN 59 - 76

SEKTOR PELANCONGAN 77 - 89

MODAL INSAN 90 - 101

KESEJAHTERAAN RAKYAT 102 - 112

JARINGAN INFRASTRUKTUR 113 - 125

KELESTARIAN HIJAU 126 - 132

PEMBOLEH DAYA I: KEMAMPANAN FISKAL 133 - 142

PEMBOLEH DAYA II: KEMUDAHAN KEWANGAN 143 - 149

PEMBOLEH DAYA III: KEBERKESANAN DAN KECEKAPAN PENYAMPAIAN 150 - 154

PEMBOLEH DAYA IV: KECEMERLANGAN TADBIR URUS YANG BERINTEGRITI 155 - 157

PEMBOLEH DAYA V: KERAJAAN DIGITAL BERTERASKAN TEKNOLOGI DAN INOVASI 158 - 179

SEKRETARIAT SABAH MAJU JAYA 180

PETUNJUK

SEKTOR FOKUS UTAMA PERTUMBUHAN EKONOMI

- Sektor Pertanian
- Sektor Perindustrian
- Sektor Pelancongan

MODAL INSAN & KESEJAHTERAAN RAKYAT

- Modal Insan
- Kesejahteraan Rakyat

JARINGAN INFRASTRUKTUR & KELESTARIAN HIJAU

- Jaringan Infrastruktur
- Kelestarian Hijau

PEMBOLEH DAYA

- Kemampanan Fiskal
- Kemudahan Kewangan
- Keberkesanan dan Kecekapan Penyampaian
- Kecemerlangan Tadbir Urus Yang Berintegriti
- Kerajaan Digital Berteraskan Teknologi dan Inovasi

SABAH TANAH AIRKU

POPULASI PENDUDUK 3.41 JUTA **KELUASAN KESELURUHAN** 563,420KM² / 56,342,000 HECTAR

PENDUDUK NEGERI SABAH

BILANGAN PENDUDUK

3.41 JUTA (2021)
3.42 JUTA (2020)

NISBAH JANTINA

LELAKI	PEREMPUAN
109 (2021)	100 (2021)
109 (2020)	100 (2020)

KOMPOSISI ETNIK

BUMIPUTERA S.M. / SARAWAK	ANAK NEGERI/ BUMIPUTERA SABAH	BUKAN BUMIPUTERA
7.7% (2020)	60.0% (2020)	32.3% (2020)

PECAHAN ETNIK ANAK NEGERI / BUMIPUTERA SABAH

- **19.3%** Kadazan/ Dusun
- **16.5%** Bajau
- **3.1%** Murut
- **3.0%** Orang Sungai/ Sungoi
- **2.1%** Suluk
- **2.1%** Brunei/ Melayu Brunei
- **1.6%** Rungus
- **1.0%** Bisaya/ Bisayah
- **0.5%** Iranun/ Ilanun
- **0.5%** Kadayan/ Kedayan
- **0.2%** Idahan/ Ida'an
- **0.2%** Lundayuh/ Lundayeh
- **0.1%** Bulongan
- **9.8%*** Hasil Tambah Bumiputera Sabah Minoriti atau kurang dari 0.1% (Balabak/ Molbog, Bugis, Butun/ Buton, Cocos, Jawa, Sino-Kadazandusun, Subpan, Tidung)

KOMPOSISI KEWARGANEGARAAN

WARGANEGARA

2021: 78% (2,659,800)
2020: 77% (2,633,400)

BUKAN WARGANEGARA

2021: 22% (750,200)
2020: 23% (786,600)

KEPADATAN PENDUDUK

52 ORANG SETIAP KM^2 (2021)
52 ORANG SETIAP KM^2 (2020)

STRUKTUR UMUR

0-19 TAHUN
36.2% (2021)
36.8% (2020)

20-64 TAHUN
58.1% (2021)
57.6% (2020)

15-30 TAHUN
31.2% (2021)
31.4% (2020)

65+ TAHUN
5.7% (2021)
5.6% (2020)

Rujukan :
1. Buku Tahunan Perangkaan Sabah 2021, Jabatan Perangkaan Malaysia
2. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia
3. Hasil Kajian Etnik Sabah 2008, Lembaga Kebudayaan Negeri Sabah, KePKAS

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH BEAUFORT

(N.31 MEMBAKUT, N.32 KLIAS, N.34 LUMADAN)

LUAS KAWASAN

1,735 KM² / 173,500 hektar (2.36%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 75,716

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 38,757
PEREMPUAN : 36,959

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 32,923	(15-30 TAHUN) 20,309
(20 - 64 TAHUN) 38,542	(65 + TAHUN) 4,251

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH BELURAN
(N.48 SUGUT, N.49 LABUK)

LUAS KAWASAN

5,498 KM² / 549,800 hektar (7.47%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 77,125

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 41,675
PEREMPUAN : 35,450

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 26,936	(15-30 TAHUN) 27,380
(20-64 TAHUN) 46,518	(65+ TAHUN) 3,671

Rujukan :
1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH KALABAKAN

(N.73 SEBATIK)

LUAS KAWASAN

3,885 KM² / 388,500 hektar (5.28%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 48,195

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 26,503
PEREMPUAN : 21,692

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 15,542	(15-30 TAHUN) 19,345
(20-64 TAHUN) 30,837	(65+ TAHUN) 1,816

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH KENINGAU

(N.40 BINGKOR, N.41 LIAWAN, N.44 TULID, N.45 SOOK)

LUAS KAWASAN

3,533 KM^2 / 353,300 hektar (4.80%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 150,927

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 77,952
PEREMPUAN : 72,975

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 57,712	(15-30 TAHUN) 43,648
(20-64 TAHUN) 83,674	(65+ TAHUN) 9,541

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH KINABATANGAN
(N.58 LAMAG, N.59 SUKAU)

LUAS KAWASAN

6,604 KM² / 660,400 hektar (8.97%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 143,112

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 79,600
PEREMPUAN : 63,512

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 43,729
(15-30 TAHUN) 60,781
(20-64 TAHUN) 94,881
(65+ TAHUN) 4,502

Rujukan :
1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH KOTA BELUD

(N.8 PINTASAN, N.9 TEMPASUK, N.10 USUKAN, N.11 KADAMAIAN)

LUAS KAWASAN

1,386 KM² / 138,600 hektar (1.88%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 107,243

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 53,945
PEREMPUAN : 53,298

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 41,962	(15-30 TAHUN) 30,017
(20-64 TAHUN) 58,906	(65+ TAHUN) 6,375

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH KOTA KINABALU

(N.16 KARAMBUNAI, N.17 DARAU, N.18 INANAM, N.19 LIKAS, N.20 API-API, N.21 LUYANG, N.22 TANJUNG ARU, N.25 KEPAYAN)

LUAS KAWASAN

351 KM² / 35,100 hektar (0.48%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 500,421

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 256,739
PEREMPUAN : 243,682

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 182,490
(20-64 TAHUN) 286,007
(15-30 TAHUN) 149,817
(65+ TAHUN) 31,924

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH KOTA MARUDU

(N.6 BANDAU, N.7 TANDEK)

LUAS KAWASAN

1,917 KM^2 / 191,700 hektar (2.60%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 69,528

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 35,733
PEREMPUAN : 33,795

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 27,864	(15-30 TAHUN) 18,848
(20-64 TAHUN) 36,984	(65+ TAHUN) 4,680

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH KUALA PENYU
(N.33 KUALA PENYU)

LUAS KAWASAN

453 KM² / 45,300 hektar (0.62%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 23,710

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 11,863
PEREMPUAN : 11,847

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 10,644
(15-30 TAHUN) 6,300
(20-64 TAHUN) 11,844
(65+ TAHUN) 1,222

Rujukan :
1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH KUDAT

(N.1 BANGGI, N.4 TANJONG KAPOR, N.5 MATUNGGONG)

LUAS KAWASAN

1,287 KM² / 128,700 hektar (1.75%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 86,410

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 43,921
PEREMPUAN : 42,489

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 32,227
(15-30 TAHUN) 25,178
(20-64 TAHUN) 48,575
(65+ TAHUN) 5,608

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH KUNAK
(N.63 KUNAK)

LUAS KAWASAN

1,134 KM² / 113,400 hektar (1.54%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 68,893

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 37,200
PEREMPUAN : 31,693

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 23,484
(15-30 TAHUN) 25,466
(20-64 TAHUN) 42,576
(65+ TAHUN) 2,833

Rujukan :
1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH LAHAD DATU

(N.60 TUNGKU, N.61 SEGAMA, N.62 SILAM)

LUAS KAWASAN

7,444 KM² / 744,400 hektar (10.11%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 229,138

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 121,815
PEREMPUAN : 107,323

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 80,520	(15-30 TAHUN) 78,233
(20-64 TAHUN) 137,326	(65+ TAHUN) 11,292

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH NABAWAN
(N.46 NABAWAN)

LUAS KAWASAN

6,089 KM² / 608,900 hektar (8.27%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 28,349

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 15,078
PEREMPUAN : 13,271

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 11,387	(15-30 TAHUN) 7,903
(20-64 TAHUN) 15,433	(65+ TAHUN) 1,529

Rujukan :
1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH PAPAR

(N.27 LIMBAHAU, N.28 KAWANG, N.29 PANTAI MANIS, N.30 BONGAWAN)

LUAS KAWASAN

1,243 KM² / 124,300 hektar (1.69%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 150,667

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 78,791
PEREMPUAN : 71,876

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 66,693	(15-30 TAHUN) 40,910
(20-64 TAHUN) 76,966	(65+ TAHUN) 7,008

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH PENAMPANG
(N.26 MOYOG)

LUAS KAWASAN

425 KM² / 42,500 hektar (0.58%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 162,174

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 85,808
PEREMPUAN : 76,366

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 57,951	(15-30 TAHUN) 46,501
(20-64 TAHUN) 93,229	(65+ TAHUN) 10,994

Rujukan :
1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH PITAS

(N.2 BENGKOKA, N.3 PITAS)

LUAS KAWASAN

1,419 KM² / 141,900 hektar (1.93%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 36,660

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 18,926
PEREMPUAN : 17,734

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 13,999	(15-30 TAHUN) 10,356
(20-64 TAHUN) 20,143	(65+ TAHUN) 2,518

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH PUTATAN

(N.23 PETAGAS, N.24 TANJUNG KERAMAT)

LUAS KAWASAN

40 KM^2 / 4,000 hektar (0.05%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 68,811

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 35,590
PEREMPUAN : 33,221

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 30,317
(15-30 TAHUN) 18,249
(20-64 TAHUN) 34,990
(65+ TAHUN) 3,504

Rujukan :
1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH RANAU

(N.36 KUNDASANG, N.37 KARANAAN, N.38 PAGINATAN)

LUAS KAWASAN

3,608 KM^2 / 360,800 hektar (4.90%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 85,077

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 44,006
PEREMPUAN : 41,071

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 34,747	(15-30 TAHUN) 22,999
(20-64 TAHUN) 44,254	(65+ TAHUN) 6,076

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH SANDAKAN

(N.50 GUM-GUM, N.51 SUNGAI MANILA, N.52 SUNGAI SIBUGA, N.53 SEKONG, N.54 KARAMUNTING, N.55 ELOPURA, N.56 TANJONG PAPAT)

LUAS KAWASAN

2,266 KM² / 226,600 hektar (3.08%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 439,050

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 226,049
PEREMPUAN : 213,001

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 151,999
(15-30 TAHUN) 145,835
(20-64 TAHUN) 261,885
(65+ TAHUN) 25,166

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH SEMPORNA

(N.64 SULABAYAN, N.65 SENALLANG, N.66 BUGAYA)

LUAS KAWASAN

1,145 KM² / 114,500 hektar (1.55%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 166,587

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 85,401
PEREMPUAN : 81,186

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 60,787	(15-30 TAHUN) 57,018
(20-64 TAHUN) 98,531	(65+ TAHUN) 7,269

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH SIPITANG
(N.35 SINDUMIN)

LUAS KAWASAN

2,732 KM² / 273,200 hektar (3.71%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 37,828

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 19,671
PEREMPUAN : 18,157

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 16,335	(15-30 TAHUN) 10,540
(20-64 TAHUN) 19,393	(65+ TAHUN) 2,100

Rujukan :
1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH TAMBUNAN

(N.39 TAMBUNAN)

LUAS KAWASAN

1,347 KM^2 / 134,700 hektar (1.83%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 31,573

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 16,058
PEREMPUAN : 15,515

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 12,846	(15-30 TAHUN) 8,436
(20-64 TAHUN) 16,491	(65+ TAHUN) 2,236

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH TAWAU

(N.67 BALUNG, N.68 APAS, N.69 SRI TANJONG, N.70 KUKUSAN, N.71 TANJUNG BATU, N.72 MEROTAI)

LUAS KAWASAN

2,240 KM² / 224,000 hektar (3.04%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 372,615

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 194,340
PEREMPUAN : 178,275

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 125,120
(15-30 TAHUN) 124,452
(20-64 TAHUN) 226,778
(65+ TAHUN) 20,717

Rujukan :
1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH TELUPID

(N.47 TELUPID)

LUAS KAWASAN

2,210 KM^2 / 221,000 hektar (3.00%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 29,241

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 15,992
PEREMPUAN : 13,249

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 10,000	(15-30 TAHUN) 10,273
(20-64 TAHUN) 17,819	(65+ TAHUN) 1,422

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH TENOM

(N.42 MELALAP, N.43 KEMABONG)

LUAS KAWASAN

2,409 KM^2 / 240,900 hektar (3.27%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 51,328

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 26,375
PEREMPUAN : 24,953

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 20,597	(15-30 TAHUN) 14,009
(20-64 TAHUN) 27,341	(65+ TAHUN) 3,390

Rujukan :

1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH TONGOD
(N.57 KUAMUT)

LUAS KAWASAN

10,054 KM² / 1,005,400 hektar (13.66%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 42,742

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 23,126
PEREMPUAN : 19,616

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 15,200
(15-30 TAHUN) 14,534
(20-64 TAHUN) 25,241
(65+ TAHUN) 2,301

Rujukan :
1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PENDUDUK NEGERI SABAH MENGIKUT DAERAH PENTADBIRAN

DAERAH TUARAN

(N.12 SULAMAN, N.13 PANTAI DALIT, N.14 TAMPARULI, N.15 KIULU)

LUAS KAWASAN

1,165 KM² / 116,500 hektar (1.58%)

MAKLUMAT KEPENDUDUKAN

BILANGAN (KESELURUHAN) (2020)

KESELURUHAN : 135,665

KATEGORI (JANTINA) (2020)

LELAKI : 68,892
PEREMPUAN : 66,773

KATEGORI (UMUR) (2020)

(0-19 TAHUN) 54,533	(15-30 TAHUN) 37,865
(20-64 TAHUN) 73,134	(65+ TAHUN) 7,998

Rujukan :
1. Penemuan Utama Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia 2020 Negeri Sabah, Jabatan Perangkaan Malaysia

PASARAN TENAGA KERJA NEGERI SABAH TAHUN 2021

TENAGA KERJA

PENDUDUK BOLEH BEKERJA
2,022,000 orang
59.3%
2020: 2,032,700 (59.4%)

Penduduk Bekerja
1,856,500 orang | 54.4%
2020: 1,869,700 orang (54.6%)

Pencari Kerja
165,500 orang | 4.9%
2020: 163,000 orang (4.8%)

TENAGA KERJA (SISWAZAH)
341,900 orang
10.0%
2020: 337,500 (9.9%)

Bekerja (Siswazah)
313,100 orang | 9.2%
2020: 305,600 orang (8.9%)

Pencari Kerja (Siswazah)
28,800 orang | 0.8%
2020: 31,900 orang (1.0%)

LUAR TENAGA KERJA

Luar Tenaga Kerja
1,388,000 orang (40.7%)
2020: 1,387,300 orang (40.6%)

Luar Tenaga Kerja (Siswazah)
49,200 orang (1.4%)
2020: 45,100 orang (1.3%)

Tenaga Kerja: Penduduk yang dikategorikan sebagai bekerja atau menganggur.
Luar Tenaga Kerja: Penduduk yang dikategorikan dalam golongan warga emas, pelajar yang tidak berkeupayaan mencari kerja, pelajar yang tidak berminat mencari kerja dan bukan warganegara.
Peratus (%): Peratus yang dinyatakan adalah nisbah berbanding bilangan keseluruhan penduduk negeri.

Rujukan :

1. Laporan Sosioekonomi Sabah (2021), Jabatan Perangkaan Malaysia
2. Laporan Sosioekonomi Sabah (2020), Jabatan Perangkaan Malaysia

PASARAN TENAGA KERJA NEGERI SABAH TAHUN 2021 (MENGIKUT PEKERJAAN)

25%
472.8 RIBU
Pekerja asas
Contoh : Pekerja pembersihan dan sebagainya

23%
431.8 RIBU
Pekerja perkhidmatan dan jualan
Contoh : Jurujual di kedai / pasar dan sebagainya

11%
198.4 RIBU
Pekerja mahir pertanian, perhutanan, penternakan dan perikanan
Contoh : Pembalak dan sebagainya

9%
170.4 RIBU
Profesional
Contoh : Peguam dan sebagainya

8%
142.8 RIBU
Operator mesin dan loji dan pemasang
Contoh : Pekerja kuari dan sebagainya

8%
142.8 RIBU
Pekerja sokongan perkeranian
Contoh : Kerani dan sebagainya

7%
139.2 RIBU
Pekerja kemahiran dan pekerja pertukangan yang berkaitan
Contoh : Tukang kayu dan sebagainya

6%
113.9 RIBU
Juruteknik dan profesional bersekutu
Contoh : Juruteknik makmal dan sebagainya

2%
44.4 RIBU
Pengurus

Rujukan :

1.Laporan Sosioekonomi Sabah (2021), Jabatan Perangkaan Malaysia
2.Laporan Sosioekonomi Sabah (2020), Jabatan Perangkaan Malaysia

KADAR PERTUMBUHAN KDNK SABAH TAHUN 2019-2025 (UNJURAN)

Nota :

1. Unjuran peratus pertumbuhan bagi tahun 2022-2025 adalah perlambangan peratus pertumbuhan KDNK dari tahun permulaan unjuran (2021=100) (RM 78.7 Bilion).
2. KDNK Sabah diunjurkan berkembang sebanyak 4% setahun dan pada tahun 2025 nilai KDNK diunjurkan meningkat kepada RM 92.0 Bilion berbanding tahun permulaan unjuran (2021=100) (RM 78.7 Bilion).
3. Sumber unjuran adalah Teks Ucapan Belanjawan Negeri Sabah Tahun 2023.

Rujukan :

1.Laporan Sosioekonomi Sabah (2021), Jabatan Perangkaan Malaysia
2.Laporan Sosioekonomi Sabah (2020), Jabatan Perangkaan Malaysia

NILAI DAN SUMBANGAN KDNK SABAH KEPADA KDNK MALAYSIA TAHUN 2019-2025 (UNJURAN)

Nota :

1. Unjuran peratus pertumbuhan bagi tahun 2022-2025 adalah perlambangan peratus pertumbuhan KDNK dari tahun permulaan unjuran (2021=100) (RM 0.0787 Trilion).
2. KDNK Sabah diunjurkan berkembang sebanyak 4% setahun dan pada tahun 2025 nilai KDNK diunjurkan meningkat kepada RM 0.0920 Trilion berbanding tahun permulaan unjuran (2021=100) (RM 0.0787 Trilion) dan menyumbang kira-kira 5.67% kepada KDNK Malaysia.
3. Sumber unjuran adalah Teks Ucapan Belanjawan Negeri Sabah Tahun 2023.

Rujukan :

1.Laporan Sosioekonomi Sabah (2021), Jabatan Perangkaan Malaysia
2.Laporan Sosioekonomi Sabah (2020), Jabatan Perangkaan Malaysia

SUMBANGAN MENGIKUT SEKTOR KEPADA KDNK NEGERI 2019-2021 (RM BILION)

Rujukan :

1.Laporan Sosioekonomi Sabah (2021), Jabatan Perangkaan Malaysia
2.Laporan Sosioekonomi Sabah (2020), Jabatan Perangkaan Malaysia

HALA TUJU SABAH MAJU JAYA

PELAN PEMBANGUNAN SMJ 1.0: 2021-2025

Hala Tuju Sabah Maju Jaya memastikan pembangunan ekonomi negeri ke arah mencapai pengagihan ekonomi yang adil, saksama dan inklusif kepada semua peringkat kumpulan pendapatan rakyat Sabah. Hala tuju ini adalah berdasarkan prinsip Sabah Maju Jaya yang menekankan kemakmuran bersama dan rakyat Sabah mempunyai jati diri yang tinggi. Hala tuju dan pelan strategik yang kukuh meletakkan semula negeri Sabah di landasan yang tepat untuk menjadikan negeri Sabah makmur dan sejahtera.

SEKTOR PERTANIAN

SUMBANGAN SEKTOR PERTANIAN KEPADA KDNK NEGERI MASING-MASING (%)

KEDUDUKAN	NEGERI	2019	2020	2021
1.	Kelantan	22.8	23.1	22.8
2.	Pahang	22.0	23.7	23.5
3.	Perlis	21.7	18.8	17.4
4.	**Sabah**	**16.1**	**16.5**	**15.9**
5.	Perak	14.9	15.5	15.3
6.	Johor	12.3	13.2	12.9
7.	Kedah	12.1	12	11.9
8.	Sarawak	12.1	11.7	11.0
9.	Melaka	10.2	11.2	10.9

KEDUDUKAN	NEGERI	2019	2020	2021
10.	Terengganu	8.4	8.6	7.8
11.	Negeri Sembilan	7.4	7.2	6.9
12.	Pulau Pinang	2.2	2.2	2.0
13.	W.P Labuan	1.7	1.5	1.5
14.	Selangor	1.4	1.4	1.4
15.	W.P Kuala Lumpur	-	-	-

KDNK PERTANIAN SABAH MENGIKUT SUB-SEKTOR TAHUN 2019-2021

Sumber: Jabatan Perangkaan Malaysia, Suku Tahun 4, 2022

KELUASAN KESELURUHAN TANAMAN PERTANIAN DI SABAH

TANAMAN	KELUASAN (HEKTAR)
Tanaman Industri (Provisional)	2,063,423.6
Tanaman Buah-buahan	19,108.5
Tanaman Kontan	2,006.7
Tanaman Sayuran-sayuran	4,311.8
Tanaman Rempah	561.0
Tanaman Lain	583.2
Jumlah Keluasan Keseluruhan	**2,089,994.8**

JENIS TANAMAN (TANAMAN INDUSTRI - PROVISIONAL)	JUMLAH (HEKTAR)
Sawit	1,814,222.8
Getah	187,665.9
Padi	39,426.0
Kelapa	7,274.7
Koko	3,340.1
Kopi	1,212.9
Teh	188.3
Tembakau	51.5
Tebu	41.4
Jumlah	**2,063,423.6**

2.2 JUTA (30%) daripada **7.36 juta hektar** tanah Negeri Sabah adalah sesuai untuk pertanian.

2.09 JUTA daripada **2.2 juta hektar** sudah diusahakan. Baki keluasan adalah **0.11 juta hektar.**

PERBANDINGAN KEPERLUAN DAN (PENGELUARAN + IMPORT + STOK AWAL) BERSIH BERAS TAHUN 2019-2021

Nota:

Tahap Sara Diri (SSL) beras adalah **24.87%** (2019), **22.81%** (2020) dan **22.47%** (2021).

Sumber: Kementerian Pertanian dan Perikanan Sabah, Suku Tahun 4, 2022

PENGELUARAN & TAHAP SARA DIRI (SSL) KOMODITI MAKANAN TAHUN 2020-2022

Sumber: Kementerian Pertanian dan Perikanan Sabah, Suku Tahun 1, 2023

AGIHAN PERUNTUKAN BELANJAWAN BAGI KEMENTERIAN PERTANIAN DAN PERIKANAN

2023 → **RM501.54 JUTA**

(+RM72.66 JUTA)

Sumber: Ucapan Belanjawan Negeri Tahun 2023

2022 → **RM430.88 JUTA**

(+RM3.80 JUTA)

Sumber: Ucapan Belanjawan Negeri Tahun 2022

2021 → **RM427.08 JUTA**

Sumber: Ucapan Belanjawan Negeri Tahun 2021

Sumber: Kementerian Kewangan Negeri Sabah, Tahun 2021-2023

PELABURAN BERIMPAK TINGGI

LADANG KELAPA DAN KILANG INDUSTRI HILIRAN USAHA SAMA SWASTA DAN KERAJAAN

Usaha sama antara Kementerian Pertanian dan Perikanan dengan Linaco Resources Sdn. Bhd. bernilai **RM620 juta** keseluruhan

5,000 ekar tanah di daerah Paitan

3,250 peluang pekerjaan

Meliputi pembinaan kilang pemprosesan kelapa, pusat pengumpulan kelapa & pusat latihan

30% kepentingan kerajaan

4,000 anak pokok telah ditanam

Seramai 38 rakyat tempatan sekitar Paitan telah menjalani latihan di Johor dalam pengurusan kilang kelapa

Sumber: Linaco Resources Sdn. Bhd., Februari 2023

PEMBANGUNAN TANAMAN

PROJEK TANAMAN KEKAL DI BAWAH PROGRAM PEMBANGUNAN KOMODITI

DURIAN PREMIUM
186 Hektar

NANAS MD2
5 Hektar

SAYUR-SAYURAN
15 Hektar

BUAH-BUAHAN TERPILIH
134 Hektar

KELAPA
474 Hektar

TANAMAN KONTAN
43 Hektar

KOPI
421 Hektar

JABATAN PERTANIAN SABAH MENGHASILKAN LAPAN (8) VARIETI BAHARU TANAMAN MAKANAN

TAHUN 2021	TAHUN 2022
Dua (2) Varieti Durian	Satu (1) Varieti Avokado QAV3
Satu (1) Varieti Nangka	Satu (1) Varieti Tarap
Satu (1) Varieti Jagung Pulut	Satu (1) Varieti Nanas QHUD1
Satu (1) Varieti Kopi Catimor LSC1	Satu (1) Varieti Tuhau LSTu1

Sumber: Jabatan Pertanian Sabah, Disember 2022

PEMBANGUNAN TANAMAN

PELUASAN PENANAMAN KELAPA PEKEBUN KECIL KEPADA BERSKALA BESAR

18 Daerah: Kudat, Kota Marudu, Pitas, Kota Belud, Tuaran, Papar, Beaufort, Kuala Penyu, Sipitang, Keningau, Sandakan, Beluran, Telupid, Kinabatangan, Lahad Datu, Semporna, Kunak dan Tawau.

Sasaran 2021-2025: **2,600 Hektar**

Peratus Kemajuan setakat Disember 2022: **22.98% (597.6 Hektar)**

PROGRAM PEMBANGUNAN TANAMAN DURIAN PREMIUM

23 Daerah: Kota Marudu, Pitas, Kota Belud, Ranau, Tuaran, Penampang/ Kota Kinabalu, Papar, Beaufort, Kuala Penyu, Sipitang, Tambunan, Keningau, Tenom, Nabawan, Sook, Sandakan, Beluran, Kinabatangan, Tongod, Lahad Datu, Semporna, Kunak dan Tawau.

Sasaran 2021-2025: **660 Hektar**

Peratus Kemajuan setakat Disember 2022: **56.06% (370 Hektar)**

Impak

- Penambahan keluasan dan pengeluaran;
- Penambahan pendapatan;
- Peluang pekerjaan; dan
- Mempergiatkan rantaian aktiviti *downstream*.

Sumber: Jabatan Pertanian Sabah, Disember 2022

MEMPERKASA INDUSTRI RUMINAN DI SABAH

PROJEK MEMPERKASA INDUSTRI RUMINAN PADA TAHUN 2022

LEMBU	
	837 ekor
	10 penerima

KAMBING	
	850 ekor
	41 penerima

Sumber: Jabatan Perkhidmatan Veterinar Sabah, Disember 2022

PROJEK PEMBANGUNAN TUJUH (7) KAWASAN PADANG RAGUT SEHINGGA TAHUN 2025

Tujuh (7) Daerah: Tambunan, Keningau, Tenom, Ranau, Tuaran, Kuala Penyu dan Beaufort.

Jumlah keluasan padang ragut dibangunkan sebanyak **200 ekar** pada tahun 2022.

Lengkap dengan pemasangan tiang pagar, dawai berduri sepanjang **15,000 kaki** dan penanaman benih pastura serta pembajaan pastura.

Kawasan padang ragut ternakan untuk komuniti setempat dapat dimanfaatkan sepenuhnya.

Sumber: Jabatan Perkhidmatan Veterinar Sabah, Disember 2022

PEMULIHARAAN SUMBER PERIKANAN MARIN DAN SUNGAI

PROGRAM MELABUHKAN TUKUN TIRUAN REKREASI

TAHUN 2021	TAHUN 2022
156 unit tukun	152 unit tukun
Sembilan (9) lokasi	Enam (6) lokasi

Penghalang aktiviti pukat tunda di kawasan terbabit.

Berpotensi dibangunkan sebagai kawasan eko-pelancongan dan menjana sumber pendapatan baharu.

PEWUJUDAN TAGAL BAHARU & TAGAL MOU DI SABAH

TAHUN 2021	TAHUN 2022	
Enam (6) tagal baharu	13 tagal baharu	+7
Tiada MoU	10 tagal MoU	+10

Mengurangkan aktiviti penangkapan ikan secara haram seperti penggunaan racun dan bahan elektrik.

Meningkatkan sosioekonomi komuniti melalui aktiviti eko-pelancongan perikanan dan tuaian ikan-ikan tagal.

Sumber: Jabatan Perikanan Sabah, Disember 2022

MENINGKATKAN TERNAKAN IKAN KERAPU HIBRID DAN KETAM BAKAU

MENINGKATKAN PENGELUARAN BENIH IKAN KERAPU HIBRID DARIPADA 155,911 KEPADA 300,000 BENIH SEHINGGA TAHUN 2025

TAHUN 2021	TAHUN 2022
43,940 ekor benih	30,804 ekor benih

Sasaran: 60,000 ekor benih setiap tahun.

Sumber: Korporasi Kemajuan Perikanan & Nelayan Sabah, November 2022

PROJEK LESTARI TERNAKAN KETAM BAKAU DALAM KOLAM

Peserta: Dua (2) Orang.
Projek: Dua (2) Kolam Lestari Ketam Bakau telah dibangunkan. Kini dalam fasa awal penternakan ketam bakau.
Lokasi: Kg. Teritipan, Kota Marudu dan Kg. Nanamun, Kota Belud.

Sumber: Korporasi Kemajuan Perikanan & Nelayan Sabah, Disember 2022

PEMERKASAAN SUBSEKTOR PERIKANAN

PENDAFTARAN LESEN PERIKANAN TRADISI BAHARU

Tahun 2021: 500 lesen baharu dikeluarkan.
Tahun 2022: 783 lesen baharu dikeluarkan.
Sasaran 2021-2025: 2,500 lesen perikanan tradisi dikeluarkan di 16 buah daerah marin di mana sasaran setahun adalah 500 lesen baru didaftarkan.

Sumber: Jabatan Perikanan Sabah, Disember 2022

PEMASARAN HASIL PERTANIAN

AGRICULTURE PRODUCT COLLECTING CENTRE (APCC-KPD)

AGRICULTURE PRODUCT COLLECTING CENTRE (APCC-KPD)

SISTEM KPD SMART

- **Enam (6) Daerah:** Kota Marudu, Telupid, Beaufort, Kundasang, Keningau dan Lahad Datu.
- Memberi manfaat kepada **70,064 petani/penternak/nelayan** di seluruh Sabah melalui pelbagai agensi.

1 Hasil tani dikumpulkan dan dihantar ke APCC

2
- Penyimpanan Sejuk Beku
- Penggredan dan Pembungkusan

3 Jualan Pemasaran Digital *(kpdsmart.kpdsabah.com)*

Sumber: Korporasi Pembangunan Desa, Disember 2022

RANTAIAN KE HADAPAN

INISIATIF UTAMA UNTUK MENINGKATKAN PENGELUARAN BERAS DAN MENCAPAI SELF SUFFICIENCY LEVEL (SSL) BERAS SEBANYAK 60% MENJELANG TAHUN 2030

1. Penggunaan teknologi, mekanisasi dan automasi, penanaman padi secara berperingkat, penggunaan benih padi Varieti Berkesan Tinggi (HYV) dan memulihkan kawasan sawah terbiar.
2. Menaik taraf sistem pengairan dan saliran sedia ada sekurang-kurangnya 5,795km panjang serta membina sistem pengairan dan saliran baharu untuk kawasan seluas 17,805 ha melalui Jabatan Pengairan dan Saliran (JPS).
3. Mempergiat aktiviti penyelidikan dan pembangunan (R&D).
4. Memperluaskan kawasan fizikal sawah padi. Ini termasuk cadangan membangunkan 11,000 hektar ladang padi di Felda Lahad Datu.

INISIATIF UNTUK MENINGKATKAN TAHAP SARA DIRI (SSL) PRODUK DAGING SEHINGGA 21% MENJELANG TAHUN 2030

1. Mempergiatkan pembangunan ladang ruminan melalui program PINTAR, pembangunan Lembah Tenusu Borneo dan Agroprenueur Muda.
2. Membina upaya serta kompetensi dan jati diri usahawan penternakan melalui pembangunan padang ragut, pengagihan ternakan kepada penternak dan pemerkasaan penternak melalui Latihan.
3. Meningkatkan pengeluaran dan mengoptimumkan penggunaan bahan makanan ternakan melalui program pengurusan konservasi makanan.
4. Meningkatkan populasi ternakan ruminan dengan memfokuskan kepada program pembiakan.

RANTAIAN KE HADAPAN

INISIATIF BAGI MEMPERKUKUHKAN PERTUMBUHAN DAN DAYA SAING PENGELUARAN PERIKANAN

Mempertingkatkan industri hiliran perikanan seperti kilang pemprosesan makanan tin, hatcheri perikanan dan aktiviti eko-pelancongan.

Memfokuskan kepada komoditi bernilai tinggi serta mempunyai permintaan global seperti penternakan akuakultur marin bagi rumpai laut, udang, timun laut, tiram, ikan marin dan ikan hiasan.

Mempergiatkan penggunaan teknologi serta aktiviti penyelidikan dan pembangunan (R&D) bagi menarik pelaburan luar untuk membangunkan industri perikanan di Sabah.

Pemerkasaan modal insan terutamanya dalam bidang perikanan laut dalam dan *Smart Aquaculture.*

Inisiatif Sektor Pertanian

Pelancaran Kilang Pemprosesan dan Bilik Sejuk Beku Perikanan di Lahad Datu

- Kilang ini diwujudkan untuk menyediakan **kemudahan lengkap penyimpanan dan pemprosesan hasil tangkapan nelayan** serta menggalakkan penerokaan sektor perikanan laut dalam sebagai sumber kekayaan baharu negeri.

Persefahaman Antara Kementerian Pertanian dan Perikanan dengan Thailand dan Jerman

- Kunjungan Rasmi Rombongan Presiden Thai Orchids Lab Co., Thailand dan Syarikat Farmasi HIRSCH Apotheke, Jerman kepada Menteri Pertanian dan Perikanan.
- Tujuan utama lawatan membincangkan **potensi kerjasama industri dalam sektor pertanian** untuk mencapai tahap sara diri (SSL) dan pemantauan penanaman halia di Banjaran Crocker.

Pelancaran Projek Kelapa Linaco Resource Sdn. Bhd. Pelaburan Bernilai RM620 Juta

- Pelaburan bernilai **RM620 juta** keseluruhan ini meliputi pewujudan ladang seluas **5,000 ekar** di Paitan, pembinaan kilang pemprosesan, pusat pengumpulan kelapa dan pusat latihan.
- Sebanyak 4,000 anak pokok kelapa telah ditanam setakat Oktober 2022.
- 30% kepentingan kerajaan.

Pemantapan Enakmen Sumber Air Sabah

- Melalui pelancaran Pelan Strategik Jabatan Pengairan dan Saliran Sabah, kerajaan negeri dijangka dapat mengutip sebanyak **RM17 juta hasil** dengan penguatkuasaan peruntukan mengenai kebenaran pengambilan air dalam enakmen tersebut.

MoU Pembinaan Kilang Baja Antara SLDB dan Diversatech Fertilizer Sdn. Bhd.

- MoU ini adalah bagi pembangunan Kilang Baja Teknologi Nano di tanah milik SLDB seluas **10 ekar** di Silabukan, Lahad Datu yang berpotensi **mewujudkan peluang pekerjaan** kepada anak tempatan.

MoU Tagal Antara Jabatan Perikanan Sabah dan 10 Kampung di Daerah Tambunan

Pewujudan Ladang Ternakan Khinzir Berpusat di Tongod

- Pewujudan ladang berpusat ini adalah agar pemprosesan dan pengeluaran daging khinzir lebih tersusun, bersih dan produktif.
- Anggaran sebanyak **500 peluang pekerjaan baharu** tercipta dan pengeluaran sebanyak 203,000 ekor (RM223 juta) tiap tahun.

Penurunan Kuasa Ketua Pengarah Perikanan Malaysia

- Penurunan kuasa kepada Pengarah Perikanan Sabah mengenai **urusan pengeluaran permit, lesen vesel dan peralatan penangkapan ikan laut dalam Zon C2** iaitu 30 batu nautika dari daratan hingga sempadan Zon Ekonomi Eksklusif (ZEE).

SEKTOR PERINDUSTRIAN

KELUASAN TAMAN PERINDUSTRIAN			
KOTA KINABALU INDUSTRIAL PARK (KKIP)	4,124 Ekar	2,590 Ekar	1,534 Ekar
POIC LAHAD DATU	4,400 Ekar	1,563 Ekar	2,837 Ekar
SIPITANG OIL & GAS INDUSTRIAL PARK (SOGIP)	4,065 Ekar	1,211 Ekar	2,854 Ekar

LOKASI TAMAN PERINDUSTRIAN DI SABAH

PRESTASI PELABURAN DALAM SEKTOR PERKILANGAN DI MALAYSIA

NEGERI PENYUMBANG NILAI PELABURAN TERBESAR DI MALAYSIA TAHUN 2022

Johor (RM14.6 billion)

Pulau Pinang (RM13.7 billion)

Selangor (RM12.2 billion)

Kedah (RM12.0 billion)

SABAH (RM8.4 BILLION)

Sabah menduduki **tempat ke-5** dalam menyumbang pelaburan tertinggi di Malaysia bagi **Sektor Perkilangan**

Sumber: Laporan Prestasi Pelaburan Malaysia Tahun 2022, Lembaga Pembangunan Perindustrian Malaysia (MIDA)

PROJEK PERKILANGAN YANG TELAH DILULUSKAN DI SABAH (PELABURAN ASING & DOMESTIK) SEPANJANG TAHUN 2020 HINGGA 2022

PELABURAN (TAHUN 2020-2022)	NILAI PELABURAN DOMESTIK	NILAI PELABURAN ASING
Jumlah (RM)	RM13,218,182,006.00	RM11,978,104,329.00
Jumlah Pelaburan Asing dan Domestik	**RM25.20 BILION**	

***Catatan:**
Pelaburan Domestik menunjukkan penurunan nilai pelaburan daripada tahun 2020 hingga 2021. Hal ini disebabkan Kerajaan Malaysia telah mengeluarkan Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) dan penutupan operasi perindustrian. Bagaimanapun, Sabah berjaya bangkit semula pada tahun 2022.

Sumber: Lembaga Pembangunan Pelaburan Malaysia (MIDA), setakat Tahun 2020 hingga Tahun 2022

PELABURAN BERIMPAK TINGGI

RM75.53 BILION

Nilai MoU, MoA & Perjanjian Pajakan Tanah ditandatangani (Sektor Pertanian, Sektor Perindustrian dan Sektor Pelancongan)

Nilai MoU, MoA dan Perjanjian Pajakan Tanah ditandatangani dalam Sektor Perindustrian

RM39.58 bilion

MoU, MoA & Pajakan Tanah ditandatangani dalam SEKTOR PERINDUSTRIAN

12

12

Pelaburan Domestik

2

Pelaburan Telah Direalisasikan Dengan Jumlah Pelaburan

RM6.28 bilion

SK NEXILIS (M) SDN. BHD.

SBH KIBING SOLAR NEW MATERIALS (M) SDN. BHD.

Sumber: Laporan SMJ Suku Tahun 3, 2022
**Setakat September 2020 – Disember 2022*

PELABURAN BERIMPAK TINGGI

SK NEXILIS MALAYSIA SDN. BHD.

PEMBINAAN KILANG KERAJANG TEMBAGA

JUMLAH PELABURAN:

RM4.28 Bilion

7,000
Peluang pekerjaan dalam fasa pembinaan.

50 RIBU METRIK TAN
kapasiti pengeluaran kerajang tembaga setahun

500
Menawarkan peluang pekerjaan sepenuh masa.

80%
Pekerjaan dikhususkan kepada penduduk tempatan.

107 JURUTERA SABAH MENJALANI LATIHAN LANJUTAN DI SK NEXILIS, KOREA SELATAN

IBU PEJABAT SK NEXILIS, KOREA SELATAN

KOREA SELATAN

107 JURUTERA

3 BULAN

MENJALANKAN LATIHAN KEMAHIRAN LANJUTAN DI KOREA SELATAN

GARIS MASA:

- **24 MAC 2021** — MoU
- **26 JULAI 2021** — Perjanjian Pajakan Tanah
- **28 JULAI 2021** — Pembinaan Kilang
- **FEBRUARI 2023** — Pencapaian **68.8%**
- **SEPTEMBER 2023** — Jangkaan siap dan beroperasi sepenuhnya

Sumber: Kementerian Pembangunan Perindustrian Sabah, Setakat Mac 2021 – Februari 2023

PELABURAN BERIMPAK TINGGI

SBH KIBING SOLAR NEW MATERIALS (M) SDN. BHD.

PEMBINAAN KILANG PEMPROSESAN PASIR SILIKA DAN PENGHASILAN PANEL SOLAR

JUMLAH PELABURAN:

RM2.0 Bilion

1,800
Peluang pekerjaan – KKIP

300
peluang pekerjaan – Sikuati, Kudat

12 RIBU METRIK TAN (Tahun 2023)

670 RIBU METRIK TAN (Tahun 2024)

kapasiti pengeluaran panel solar

80%
Pekerjaan dikhususkan kepada penduduk tempatan.

200 JURUTERA MUDA ANAK SABAH DIAMBIL BEKERJA DI SBH KIBING (M) SDN. BHD.

30
JURUTERA

PERTAMA DI HANTAR KE NEGARA CHINA UNTUK MENGHADIRI LATIHAN KEMAHIRAN

GARIS MASA:

18 JANUARI 2022
MoU

17 MAC 2022
Perjanjian Pajakan Tanah

FEBRUARI 2023
Pencapaian **25%**

OKTOBER 2023
Jangkaan siap dan beroperasi sepenuhnya

Sumber: Kementerian Pembangunan Perindustrian Sabah, setakat Januari 2022 – Februari 2023

PELABURAN BERIMPAK TINGGI DI TAMAN-TAMAN PERINDUSTRIAN

PELABURAN SK NEXILIS (M) SDN. BHD.
PEMBINAAN KILANG KERAJANG TEMBAGA

- Nilai pelaburan: **RM4.28 bilion**
- Lokasi: **Taman Perindustrian Kota Kinabalu (KKIP)**
- Peluang Pekerjaan:
  7,000 fasa pembinaan; 500 sepenuh masa
- Pengeluaran:
  50 ribu tan matrik setiap tahun
- **30 jurutera tempatan Sabah dihantar ke Korea Selatan** untuk mendapatkan latihan lanjutan
- Beroperasi sepenuhnya pada **September 2023**
- Pencapaian Februari 2023: **68.8%**
- Kapasiti Pengeluaran: **11,000 tan (2023) dan 57,000 tan (2024)**

PELABURAN SBH KIBING SOLAR NEW MATERIALS (M) SDN. BHD.
PEMPROSESAN PASIR SILIKA DAN PENGHASILAN PANEL SOLAR

- Nilai pelaburan: **RM2.0 bilion**
- Lokasi: **Taman Perindustrian Kota Kinabalu (KKIP)**
- Peluang Pekerjaan:
  1,627 peluang pekerjaan
- **Pemajakan tanah selama 30 tahun seluas 130 ekar**
- Beroperasi sepenuhnya pada **Oktober 2023**
- Pencapaian Februari 2023: **20%**
- Kapasiti Pengeluaran: **12,000 tan (2023) dan 670,000 tan (2024)**

Sumber: Kementerian Pembangunan Perindustrian Sabah, setakat Tahun 2020 - 2022

KRONOLOGI PERALIHAN HAK KAWAL SELIA GAS SABAH

7 Dis 2021

SMJ Sdn. Bhd. (SMJSB) ditubuhkan selaras dengan inisiatif fokus semasa "Memperkasa GLC Negeri Dalam Sektor Minyak & Gas". SMJSB akan menerajui penyertaan komersial negeri dalam industri minyak dan gas serta menyelaras Perjanjian Kerjasama Komersial (CCA)

4 Jan 2022

Pelan Induk Gas Sabah dilancarkan setelah pemeteraian Perjanjian Induk Bekalan Gas Asli (HOA)

20 Ogos 2022

Mesyuarat Jawatankuasa Pemandu Berkaitan Penyerahan Kawal Selia Bekalan Gas Elektrik kepada Sabah

11 Okt 2022

Perjanjian Bekalan Gas telah dimeterai diantara PETRONAS dan Sabah Energy Corporation (SEC) Sdn. Bhd.

21 Dis 2022

Kerajaan Persekutuan bersetuju memindahkan kuasa kawal selia gas kepada Kerajaan Negeri Sabah

27 Dis 2022

PETRONAS capai Keputusan Pelaburan Akhir (FID) untuk kemudahan Gas Asli Cecair (LNG) di Sabah

09 Jan 2023

SMJ Sdn. Bhd. dan PETRONAS Chemicals Group Berhad menandatangani Perjanjian Dasar Induk (*Heads of Agreement*) bagi pengambilalihan 25 % kepentingan ekuiti dalam PETRONAS Chemicals Fertiliser Sabah Sdn. Bhd.

11 Jan 2023

Dewan Undangan Negeri (DUN) Sabah meluluskan dua Rang Undang-Undang iaitu Enakmen Bekalan Gas 2023 dan Enakmen Suruhanjaya Tenaga Sabah 2023 diberi kuasa kawal selia gas asli diberi kepada negeri Sabah

15 Feb 2023

SMJ Sdn. Bhd. memeterai Surat Persefahaman (LoU) dengan PETRONAS Carigali Sdn. Bhd. dan E&P Malaysia Venture berkaitan penyusunan Pilihan Semula Kontrak Perkongsian Pengeluaran (PSC) berkaitan cari gali minyak dan gas di BLOK SB409

22 Feb 2023

SMJ Sdn. Bhd. (SMJSB) memeterai Perjanjian Utama (HoA) dengan PETRONAS Carigali Sdn. Bhd. bakal memiliki 50% faedah penyertaan yang berpotensi menerusi Kontrak Perkongsian Pengeluaran (PSC) minyak dan gas di kompleks lapangan minyak dan gas di Samarang

Sumber: SMJ Sdn. Bhd. (SMJSB) dan Sabah Energy Corporation Sdn. Bhd. (SEC)

MEMAKNAI PERJANJIAN KOLABORASI KOMERSIAL (CCA)

PENYERTAAN SYARIKAT MINYAK DAN GAS SABAH DALAM KONTRAK PERKONGSIAN PENGELUARAN SAMARANG (SAMARANG PSC)

- **SMJ Sdn. Bhd. (SMJSB)** memeterai Surat Persefahaman (LoU) dengan PETRONAS Carigali Sdn. Bhd. (PCSB) dan E&P Malaysia Venture (EPMV) berkaitan penyusunan Pilihan Semula Kontrak Perkongsian Pengeluaran (PSC) berkaitan cari gali minyak dan gas di **Blok SB409.**
- Menerusi **LoU** itu, Kerajaan Negeri melalui SMJSB akan ditawarkan satu Pilihan Semula sehingga 20% faedah penyertaan yang boleh dilaksanakan sejurus selesai Komitmen kerja atau penemuan komersial.
- **SMJSB** bakal memiliki 50% kelayakan rakan kongsi daripada pengeluaran minyak dan gas (36,000 tong sehari) dan **50%** hak penjual bersama gas asli kepada pelanggan gas sedia ada di **Kota Kinabalu** dan **Labuan.**

PERJANJIAN JUALAN GAS ASLI KEPADA PELABUR UTAMA DI SABAH

- **Sabah Energy Corporation (SEC)** menandatangani pelbagai Natural Gas Sales Agreements (GSAs) dengan pelabur utama di Sabah iaitu;
  - **SBH-Kibing Solar New Materials (M) Sdn. Bhd.**
  - **SK Nexilis Malaysia Sdn. Bhd.**
- **Sabah Energy Corporation (SEC)** menandatangani **Heads of Agreement (HOA)** dengan Petronas Gas Berhad, anak syarikat Regas Terminal (Lahad Datu) Sdn. Bhd. **(RGTLD)** bagi perbekalan gas asli kepada projek loji bernilai **RM230 juta** di SOGIP.
- **Sabah Energy Corporation (SEC)** memuktamatkan **Natural Gas Sales Novation Agreement** dengan PETRONAS Carigali Sdn. Bhd. dan Independent Power Producers (IPP) sedia ada dengan kapasiti **880MW.**

Sumber: SMJ Sdn. Bhd. (SMJSB) dan Sabah Energy Corporation Sdn. Bhd. (SEC)

MEMAKNAI PERJANJIAN KOLABORASI KOMERSIAL (CCA)

PERJANJIAN BEKALAN GAS ASLI DAN PERTUKARAN DOKUMEN PERJANJIAN JUAL BELI ASET SERTA PERNIAGAAN GAS

- **Sabah Energy Corporation (SEC)** menjadi pembekal dan pengangkut gas asli domestik terbesar di Sabah dengan kapasiti lebih kurang **140 MMscfd (Juta Kaki Padu Standard Sehari)** gas asli ke **Independent Power Producer (IPP)** sedia ada.
- **SEC** berperanan dalam **meningkatkan penggunaan gas asli untuk kegunaan industri pembuatan dan tenaga** melalui talian perpaipan gas asli yang akan diambil alih daripada **PETRONAS bermula 01 April 2023.**
- **SEC** akan membekalkan lebih kurang **86%** bahan bakar bagi tujuan jana kuasa di Sabah.

PEMETERAIAN PERJANJIAN INDUK (HOA) ANTARA SMJ SDN. BHD. DAN PETRONAS CHEMICAL GROUP BERHAD (PCG)

- **SMJ Sdn. Bhd.** akan mengambil alih sebanyak 25 peratus kepentingan Ekuiti dalam **PETRONAS Chemicals Fertilizer Sabah Sdn. Bhd. (PCFSSB)**.
- **HOA** ini merupakan tambahan daripada **pemerolehan aset saluran paip gas hiliran terpilih dan kontrak pembekalan gas** oleh **Sabah Energy Corporation (SEC).**

2 RANG UNDANG-UNDANG (RUU) LULUS: ENAKMEN BEKALAN GAS 2023 & ENAKMEN SURUHANJAYA TENAGA SABAH

Dewan Undangan Negeri (DUN) Sabah telah meluluskan 2 rang undang-undang:

- **Enakmen Bekalan Gas 2023**
- **Enakmen Suruhanjaya Tenaga Sabah**

Sumber: SMJ Sdn Bhd (SMJSB) dan Sabah Energy Corporation Sdn Bhd (SEC)

PROJEK PERKILANGAN YANG TELAH DILULUSKAN DI SABAH (PELABURAN ASING DAN DOMESTIK) SEPANJANG TAHUN 2020 HINGGA 2022

Nilai pelaburan: RM25,196,286,335.00

5,381 Peluang Pekerjaan

11 SUB-INDUSTRI

INDUSTRI PRODUK ASAS LOGAM
Nilai Pelaburan: RM4,286,300,773.00

INDUSTRI JENTERA DAN PERALATAN
Nilai Pelaburan: RM4,000,000.00

INDUSTRI PRODUK LOGAM FABRIKASI
Nilai Pelaburan: RM91,256,989.00

INDUSTRI PEMBUATAN MAKANAN
Nilai Pelaburan: RM354,157,399.00

INDUSTRI PERABOT DAN PERALATAN
Nilai Pelaburan: RM48,080,000.00

INDUSTRI PRODUK PETROLEUM DAN PETROKIMIA
Nilai Pelaburan: RM16,735,510,000.00

INDUSTRI PRODUK MINERAL BUKAN LOGAM
Nilai Pelaburan: RM2,521,061,686.00

INDUSTRI PEMBUATAN PLASTIK
Nilai Pelaburan: RM109,520,922.00

INDUSTRI PERALATAN PENGANGKUTAN
Nilai Pelaburan: RM400,241,909.00

INDUSTRI PERKAYUAN DAN PRODUK KAYU
Nilai Pelaburan: RM64,682,000.00

INDUSTRI PEMBUATAN MINUMAN DAN TEMBAKAU
Nilai Pelaburan: RM117,695,800.00

Sumber: Lembaga Pembangunan Pelaburan Malaysia (MIDA), setakat Tahun 2020 sehingga Tahun 2022

PETA PERJALANAN PELABUR:

1. PEMBENTANGAN PROJEK PROPOSAL

1. Proses;
2. Input; dan
3. Output

2. KELULUSAN PROJEK

1. Lesen Perkilangan;
2. DOE;
3. Permit Pekerja;
4. Insentif; dan
5. Bahan Mentah

3. PAJAKAN TANAH DAN PERJANJIAN UTILITI

4. KELULUSAN DP/BP & PEMBINAAN KILANG

5. PELANCARAN PENGOPERASIAN KILANG

AGENSI YANG BOLEH DIHUBUNGI:

1. **POIC Sabah (HQ)**
   Tingkat 17, Wisma Perindustrian, Jalan Istiadat, Teluk Likas, 88400 Kota Kinabalu, Sabah, Malaysia.
   Tel.: 088-272261
   Faks: 088-272581
   E-mel: inquiry@poic.com.my
   Lokasi: N 5° 59’ 32.071”, E 116° 5’ 32.333”

2. **POIC Lahad Datu**
   Lot 12, Fasa 1, Jalan Kastam Baru KM4, Off Jalan Minyak, 91110 Lahad Datu, Sabah, Malaysia.
   Tel.: 089-883289
   Faks: 089-889289
   E-mel: inquiry@poic.com.my
   Lokasi: N 5° 6’ 41.076”, E 118° 21’ 58.406”

3. **KOTA KINABALU INDUSTRIAL PARK (KKIP) SDN. BHD.**
   No. 9, Lot 11B, Amenity Centre, Jalan A1 KKIP Selatan, Industrial Zone 1, Kota Kinabalu Industrial Park (KKIP), Kota Kinabalu, Sabah, Malaysia.
   Tel.: 088-498001-005
   Faks: 088-498014
   E-mel: kkipsb@gmail.com
   Lokasi: N 6° 5’ 4.168”, E 116° 9’ 55.209”

AGENSI YANG BOLEH DIHUBUNGI:

4. **POIC Sandakan**
   Lot 47, Sawit POIC, Fasa 1, Jalan Ulu Sibuga, Sg. Seguntor Batu Sapi, 90719 Sandakan, Sabah, Malaysia.
   Tel.: 088-235811 (EXTN-414)
   E-mel: emmeliateo@sawitkinabalu.com.my
   Lokasi: N 5° 1' 25.45", E 118° 22' 16.593"

5. **Sabah Oil and Gas Development Corporation (SOGDC)**
   i. Level 11, Wisma Innoprise, Jalan Sulaman, P.O. Box 17922, 88874 Kota Kinabalu, Sabah, Malaysia (HQ).
   ii. Oil and Gas Industrial Park, Jalan SOGIP 3, 89850 Sipitang, Sabah, Malaysia (Sipitang).
   Tel.: 088-215772
   Faks: 088-215771
   E-mel: info@sogip.com.my
   Lokasi: N 5° 0' 42.545", E 115° 30' 26.373"

6. **Sabah Agro-Industrial Precint (SAIP)**
   Jalan River Benoni Diversion, Off BT 20, Pekan Lama Kimanis, Jalan Papar - Beaufort, Sabah, Malaysia.
   Tel.: 088-266777
   E-mel: yahyah.sidek@sedco.com.my
   Lokasi: N 5° 39' 23.886", E 115° 54' 7.38"

AGENSI YANG BOLEH DIHUBUNGI:

7. **KUDAT INDUSTRIAL AREA**
   Jalan Limau-Limauan, 89050 Kudat, Sabah, Malaysia.
   Tel.: 088-266777
   E-mel: yahyah.sidek@sedco.com.my
   Lokasi: N 6° 48’ 11.25”, E 116° 49’ 54.109”

8. **INVEST SABAH BHD.**
   Jalan Tanjung Lipat, Jalan Tun Fuad Stephens, 88400 Kota Kinabalu, Sabah, Malaysia.
   Tel.: 088-206098
   E-mel: inquiry@investsabah.my
   Lokasi: N 5° 59’ 52.033”, E 116° 5’ 4.794”

LOKASI STRATEGIK:

1. **POIC Sabah (HQ)**
   12.3KM dari Lapangan Terbang Antarabangsa Kota Kinabalu (KKIA); dan
   3.5KM dari Pusat Bandar Kota Kinabalu

2. **POIC Lahad Datu**
   55 Minit penerbangan dari KK;
   7 - 8 Jam perjalanan darat dari KK;
   7.1KM dari Lapangan Terbang Lahad Datu; dan
   6.0KM dari Pusat Bandar Lahad Datu.

3. **KOTA KINABALU INDUSTRIAL PARK (KKIP) SDN. BHD.**
   20KM dari Pusat Bandar Kota Kinabalu;
   28KM dari Lapangan Terbang Antarabangsa Kota Kinabalu (KKIA);
   7KM dari Pelabuhan Kontena Sepanggar; dan
   2 - 6 Jam penerbangan dari bandar-bandar utama Brunei, Indonesia, Philippines (BIMP-EAGA).

LOKASI STRATEGIK:

4. **POIC Sandakan**
   16KM dari Lapangan Terbang Sandakan;
   15KM dari Pelabuhan Sandakan; dan
   16.2KM dari Pusat Bandar Sandakan.

5. **Sipitang Oil and Gas Industrial Park (SOGIP)**
   144KM dari Lapangan Terbang Antarabangsa Kota Kinabalu (KKIA);
   151KM dari Pusat Bandar Kota Kinabalu; dan
   172KM dari Pelabuhan Sepanggar.

6. **Sabah Agro-Industrial Precint (SAIP)**
   45.2KM dari Lapangan Terbang Antarabangsa Kota Kinabalu (KKIA);
   52KM dari Pusat Bandar Kota Kinabalu; dan
   65.6KM dari Pelabuhan Sepanggar.

7. **KUDAT INDUSTRIAL AREA**
   162KM dari Pusat Bandar Kota Kinabalu;
   169KM dari Lapangan Terbang Antarabangsa Kota Kinabalu (KKIA);
   42.1KM dari Pusat Bandar Kudat; dan
   46KM dari Pelabuhan Kudat.

SEKTOR PELANCONGAN

PELANCONGAN SABAH

SABAH SEBAGAI LOKASI STRATEGIK PELANCONGAN DI ASIA TENGGARA

- Sabah terletak secara strategik di Hab Gerbang Sekunder Timur Asia Tenggara.
- Mudah diakses dari pelbagai negara di rantau Asia.

PERUNTUKAN

2023

RM134.59 JUTA

(+RM2.66 JUTA)

Sumber: Ucapan Belanjawan Negeri Tahun 2023

2022

RM131.93 JUTA

(+RM1.57 JUTA)

Sumber: Ucapan Belanjawan Negeri Tahun 2022

2021

RM130.36 JUTA

Sumber: Ucapan Belanjawan Negeri Tahun 2021

PRESTASI PELANCONGAN NEGERI SABAH, 2022

JUMLAH KETIBAAN KESELURUHAN PELANCONG

1,727,740

365.5%

PELANCONG ANTARABANGSA

280,101

PELANCONG DOMESTIK

1,447,689

***TOURISM RECEIPTS* (BILION)**

RM3.18

Sumber: Laman Web Lembaga Pelancongan Sabah, 2022

BILANGAN PELAWAT DOMESTIK MENGIKUT JENIS PELAWAT KE SABAH, 2020 DAN 2021

JENIS PELAWAT	2020		2021	
	Peratus Sumbangan (%)	RM JUTA('000)	Peratus Sumbangan (%)	RM JUTA('000)
PELAWAT HARIAN	76.2	7,880	72.0	2,746
PELANCONG	23.8	2,456	28.0	1,069
JUMLAH	100.0	10,337	100.0	3,815

Sumber: Survei Pelancongan Domestik 2021, Jabatan Perangkaan Malaysia, setakat September 2022

PERATUS SUMBANGAN PELAWAT DOMESTIK KE SABAH MENGIKUT STATUS GUNA TENAGA, 2021

Sumber: Laporan Sosioekonomi Negeri Sabah, 2021, setakat September 2022

SUMBANGAN KETIBAAN PELANCONG KE SABAH MENGIKUT JENIS PENGINAPAN, 2021

Sumber: Survei Pelancongan Domestik 2021, Jabatan Perangkaan Malaysia, setakat September 2022

KUNJUNGAN PELANCONG, 2021

TEMPATAN	DOMESTIK
88.6%	11.4%

Kota Kinabalu	→	27.9%	Selangor	→	3.9%
Tawau	→	16.5%	Sarawak	→	2.5%
Penampang	→	14.2%	W. P. Kuala Lumpur	→	1.3%

Sumber: Survei Pelancongan Domestik 2021, Jabatan Perangkaan Malaysia, setakat September 2022

LIMA (5) NEGARA PELANCONG ANTARABANGSA TERTINGGI BERKUNJUNG KE SABAH, 2022

Sumber: Survei Pelancongan Domestik 2021, Jabatan Perangkaan Malaysia, setakat September 2022

TUJUH (7) DESTINASI TUMPUAN UTAMA PELAWAT DOMESTIK DI SABAH, 2021

IMAGO, SHOPPING MALL

JESSELTON POINT WATERFRONT

DESA DAIRY FARM

PEKAN KUNDASANG

SUTERA HARBOUR GOLF & COUNTRY CLUB

NEXUS GOLF RESORT KARAMBUNAI

DALIT BAY GOLF & COUNTRY CLUB

Sumber: Laporan Sosioekonomi Negeri Sabah, 2021, setakat September 2022

LIMA (5) TUJUAN UTAMA PERJALANAN PELANCONG KE SABAH, 2021

MELAWAT SAUDARA-MARA & RAKAN

54.5%

PERCUTIAN/MENGISI MASA LAPANG/BEREHAT

37.7%

RAWATAN PERUBATAN/ PENJAGAAN DIRI

3.8%

HIBURAN/SUKAN

2.4%

PERJALANAN INSENTIF/LAIN-LAIN

1.2%

Sumber: Laporan Sosioekonomi Negeri Sabah, 2021, setakat September 2022

BILANGAN HOTEL DAN BILIK MENGIKUT PENARAFAN BINTANG, SABAH, 2021

PENARAFAN	HOTEL	BILIK
5 BINTANG	9	3,698
4 BINTANG	15	3,064
3 BINTANG	44	4,298
2 BINTANG	43	2,561
1 BINTANG	31	1,349
3 ORKID	41	1,098
2 ORKID	30	662
1 ORKID	59	1,216
UNRATED	137	4,853
JUMLAH	**409**	**22,799**

BILANGAN HOTEL DAN BILIK MENGIKUT LOKASI, SABAH, 2021

LOKASI	HOTEL	BILIK
BANDAR/PEKAN	353	19,214
PANTAI	24	2,579
GUNUNG	32	1,006
JUMLAH	**409**	**22,799**

Sumber: Laporan Sosioekonomi Negeri Sabah, 2021, setakat September 2022

INISIATIF SEKTOR PELANCONGAN

KINABALU HIGH ALTITUDE TRAINING CENTRE

- Pusat latihan untuk kegunaan para pendaki elit sebagai persediaan mendaki Gunung Everest.
- Latihan Altitud Tinggi Gunung Kinabalu sebanyak 2 kali setahun.

TAMAN BUDAYA SABAH (SABAH CULTURAL PARK)

- Sebuah pusat pelancongan unggul berasaskan produk kebudayaan dan kesenian pelbagai etnik di Sabah.
- Pusat pemasaran untuk mempromosi pelancongan budaya di seluruh Sabah.

SABAH-MALAYSIA MY SECOND HOME PROGRAMME

KRITERIA-KRITERIA PERMOHONAN:

- Menetap di Sabah selama 30 hari setahun;
- Tempoh diluluskan untuk individu/keluarga menetap di Sabah ialah 5+5 tahun sahaja;
- Membeli hartanah bernilai RM600,000 dan ke atas sahaja;
- Memiliki Sijil Kelakuan Baik dari negara asal;
- Mengemukakan Sijil Pemeriksaan Kesihatan; dan
- Membuka akaun bank tempatan dengan deposit tetap sekurang-kurangnya RM200,000.

Sumber: Inisiatif Fokus Semasa KePKAS 2022

INISIATIF SEKTOR PELANCONGAN

LAPANGAN TERBANG SANDAKAN, TAWAU DAN LAHAD DATU BERSTATUS LAPANGAN TERBANG ANTARABANGSA

- Kementerian Pengangkutan Malaysia (MOT) sedang melaksanakan kajian National Airports Strategic Plan (NASP).
- Kajian ini menentukan hala tuju pembangunan lapangan terbang seluruh Malaysia dari segi **pembangunan infrastruktur fizikal, keperluan ruang udara (Airspace Requirement), kajian ekonomi dan strategik.**
- Kajian ini dijalankan pada Mac 2022 dan dijangka selesai pada September 2023.

DASAR DAYA TAMPUNG PELANCONGAN

- Kajian Kapasiti Daya Tampung (HDT) Menyelam di Taman Pulau Sipadan, Semporna.
- Kajian ini bertujuan untuk mengkaji kekuatan tamping bilangan penyelam di Pulau Sipadan.
- Sebarang gangguan manusia dan aktiviti menyelam didapati boleh menyebabkan spesies hidupan laut untuk lari dan berpindah dari kawasan asal mereka.

Sumber: Inisiatif Fokus Semasa KePKAS 2022

INISIATIF SEKTOR PELANCONGAN

LALUAN PENERBANGAN BAHARU DAN DOMESTIK SERTA SEWA KHAS

354 Penerbangan terus dalam seminggu dari Semenanjung Malaysia, Sarawak dan Wilayah Persekutuan Labuan ke Kota Kinabalu.

62 Penerbangan antarabangsa dalam seminggu ke Kota Kinabalu.

9 Syarikat penerbangan iaitu Malaysia Airlines, AirAsia, AirAsia Zest, Scoot Airlines, Royal Brunei, Jeju Air, Jin Air, Air Busan dan Cebu Pacific.

PRODUK PELANCONGAN SABAH

CORAL ADOPTION PROGRAMME

- Program ini telah dilancarkan pada 25 Julai 2022.
- 8 Coral Frame telah diadopsi.

WILD ORCHID ADOPTION PROGRAMME

- Program ini telah dilancarkan pada 01 Disember 2022.
- 12 orang individu telah mengadopsi orkid liar (Jumlah Pungutan: RM1,533.00).

TURTLE ADOPTION PROGRAMME

- Program ini telah dibuka kepada orang awam pada tahun 2019.
- 311 sarang penyu telah diadopsi.

BEBOLA TERUMBU

- Program ini berperanan sebagai restorasi terumbu karang yang rosak.
- Bebola terumbu akan ditempatkan di Taman-Taman Sabah.

MAMUTIK SHIPWRECK SELAM SKUBA RANGKA KAPAL

- Tapak selaman ini telah dilancarkan pada 25 Julai 2022.
- Tapak selaman *Shipwreck* dapat menarik penyelam untuk melakukan aktiviti di kawasan ini.

Sumber: Inisiatif Fokus Semasa KePKAS 2022

INISIATIF SEKTOR PELANCONGAN

MAHKOTA-TIGA-SERANGKAI

- Tapak Mahkota-Tiga-Serangkai bakal diisytiharkan oleh *Geopark Global Kinabalu* di Perhimpunan Agung UNESCO yang dijadualkan pada bulan April 2023.

BIRO KONVENSYEN SABAH

- Biro ini membantu mempercepatkan pertumbuhan industri pelancongan menerusi penganjuran mesyuarat, insentif, konvensyen dan pameran (MICE) serta *business events*.

KHAZANAH BUDAYA DAN SEJARAH SEBAGAI PRODUK PELANCONGAN

- RM17.31 Juta diperuntukkan kepada Jabatan Muzium untuk membangunkan khazanah budaya & sejarah.

Sumber: Ucapan Belanjawan Negeri Tahun 2023

PELABURAN PAVILION HARBOUR CITY

Kumpulan Yayasan Sabah & Pavilion Kota Kinabalu Sdn. Bhd.

- **Nilai Pembangunan Kasar (GDV):** RM2 Bilion
- **Keluasan:** 30 ekar
- **Tempoh siap:** 10 tahun
- **Kemajuan:** Dalam Penilaian Impak Alam Sekitar (EIA)

PELABURAN LOK KAWI RESORT CITY

Kumpulan Yayasan Sabah & Syarikat Tegas Bangsa Sdn. Bhd.

- **Nilai Pembangunan Kasar (GDV):** RM7 Bilion
- **Keluasan:** 411 ekar
- **Tempoh siap:** 15 tahun
- **Kemajuan:** Dalam Penilaian Impak Alam Sekitar (EIA)

Sumber: Pencapaian Sektor Pelancongan 2022

MODAL INSAN

INSTITUSI PENDIDIKAN NEGERI SABAH

BILANGAN SEKOLAH

PERSEKUTUAN	NEGERI
1,075 SEKOLAH RENDAH	437 SEKOLAH RENDAH
222 SEKOLAH MENENGAH	11 SEKOLAH MENENGAH

BILANGAN INSTITUT PENGAJIAN TINGGI

5 INSTITUSI PENGAJIAN TINGGI AWAM

31 INSTITUSI PENGAJIAN TINGGI SWASTA

Sumber: Jabatan Pendidikan Negeri Sabah setakat Suku Pertama Tahun 2023

PENDIDIKAN DAN LATIHAN TEKNIKAL DAN VOKASIONAL (TVET)

BILANGAN PROGRAM

560 PROGRAM TVET

58 LOKASI

BILANGAN INSTITUSI

10 PERSEKUTUAN

6 NEGERI

Sumber: Kementerian Pengajian Tinggi setakat Suku Ke-4 Tahun 2022

HAB INSTITUSI PENDIDIKAN TINGGI NEGERI SABAH

Sumber: Kementerian Pengajian Tinggi setakat 31 Disember 2022

BANTUAN PEMBANGUNAN MODAL INSAN TAHUN 2023

BISTARI

Bantuan Ihsan Tabungan Pendidikan Sabah bernilai RM100 yang akan dikreditkan ke dalam akaun SSPN kepada bayi yang lahir pada tahun **2023.**

BALKIS

Bantuan Kecil Penyelenggaraan Sekolah untuk membaiki sekolah-sekolah yang tidak melibatkan perubahan struktur.

BANTU

Bantuan Khas Pendidikan

Bantuan untuk pelaksanaan program-program Pendidikan.

BAGUS

Bantuan Aktiviti PIBG Sabah yang diberikan kepada PIBG dengan nilai sebanyak RM2,000 setiap PIBG.

BISBAH

Bantuan Ihsan Sekolah Sabah berbentuk peralatan sekolah untuk 1,500 buah sekolah seluruh Sabah.

BAKTI

Bantuan Khas Tunai Peperiksaan kepada pelajar yang bakal menduduki peperiksaan SPM/STPM/STAM sebanyak **RM200.**

BAIK

Bantuan Ihsan Komputer yang akan diberikan kepada pelajar dengan pendapatan isi rumah dalam **golongan E-Kasih.**

AKSA

Anugerah Kecemerlangan Sabah kepada pelajar/ pendidik yang mengharumkan nama negeri Sabah di peringkat kebangsaan/ antarabangsa.

Individu
Kebangsaan
(RM2,000)

Antarabangsa
(RM4,000)

Kumpulan
Kebangsaan
(RM5,000)

Antarabangsa
(RM8,000)

BUDI

Bantuan Pendaftaran Tunai IPT Secara *One-Off* untuk pendaftaran kali pertama ke institut pengajian tinggi di peringkat diploma, asasi ataupun ijazah sarjana muda.

Diploma/Asasi/ Matrikulasi
(RM1,500)

Ijazah Sarjana Muda
(RM2,000)

Sumber: Pejabat Timbalan Setiausaha Kerajaan Negeri (Tugas-Tugas Khas) Tahun 2023

BANTUAN PEMBANGUNAN MODAL INSAN DIAGIHKAN PADA TAHUN 2021 DAN 2022

PERUNTUKAN TAHUN 2021

RM35 JUTA

PENERIMA MANFAAT

13,027 Mahasiswa
50,277 Pelajar

TAHUN 2021

	BUDI	BAKTI	BAIK	IMPAC
PERUNTUKAN	RM10 juta	RM8 juta	RM15 juta	RM1.9 juta
SASARAN	5,000 pelajar	37,700 pelajar	10,000 unit *laptop*	
PENCAPAIAN	5,258 pelajar	40,277 pelajar	10,000 penerima	7,769 pelajar

Sumber: Kementerian Tugas-Tugas Khas dan Penyelarasan setakat 31 Disember 2021

PERUNTUKAN TAHUN 2022

RM39 JUTA

PENERIMA MANFAAT

5,396 Mahasiswa
40,000 Pelajar
497 PIBG
1,500 Sekolah
2,190 Bayi

TAHUN 2022

	BUDI	BAGUS	BAIK	BISBAH
PERUNTUKAN	RM10 juta	RM3 juta	RM1 juta	RM12 juta
SASARAN	5,000 pelajar	600 PIBG	560 pelajar	1,500 sekolah
PENCAPAIAN	5,000 pelajar	497 PIBG	560 pelajar	1,500 sekolah

	BAKTI	BISTARI	AKSA
PERUNTUKAN	RM8 juta	RM1 juta	RM500,000
SASARAN	40,000 pelajar	2,500 bayi	15 penerima
PENCAPAIAN	40,000 pelajar	2,190 bayi	1 pelajar (RM3,000) - Kebangsaan 1 pelajar (RM3,000) - Kebangsaan 15 penerima

Sumber: Kementerian Tugas-Tugas Khas dan Penyelarasan setakat 31 Disember 2022

TABUNG PENDIDIKAN NEGERI SABAH (TPNS)

Inisiatif pembangunan modal insan **Yayasan Sabah**

Jumlah dana terkumpul setakat Oktober 2022: **RM54.5 juta**

Penerima manfaat: **10 pelajar cemerlang STPM 2021 (RM3,000 setiap pelajar)**

78 Mahasiswa di Malaysia University of Science & Technology (MUST) berjumlah RM264,000.

Sumber: Kumpulan Yayasan Sabah setakat Januari 2023

TAJAAN PENDIDIKAN KUMPULAN YAYASAN SABAH

Seramai **2,823** penerima (baharu dan sedia ada) bagi Tajaan Pendidikan Kumpulan Yayasan Sabah

Jumlah Peruntukan: **RM28.5 juta**

1,160 Penerima baharu tahun 2022

Sumber: Kumpulan Yayasan Sabah setakat Januari 2023

BIASISWA KERAJAAN NEGERI SABAH (BKNS)

2021	2022	2023
PERUNTUKAN: RM55.0 JUTA	PERUNTUKAN: RM55.0 JUTA	PERUNTUKAN: RM57.0 JUTA

Sumber: Ucapan Belanjawan Negeri Tahun 2021-2023

BILANGAN PENERIMA BIASISWA KERAJAAN NEGERI SABAH BAGI PENGAJIAN DALAM DAN LUAR NEGARA

2021	1,898 Pelajar
2022	2,435 Pelajar

Sumber: Jabatan Perkhidmatan Awam Negeri Sabah setakat 31 Disember 2022

PROGRAM PEMBANGUNAN MODAL INSAN

SKIM SANGKUTAN DAN LATIHAN (SSL)

- Penglibatan **224 belia** di kementerian/jabatan/agensi kerajaan.

Tujuan:
- Melaksanakan kerja-kerja pentadbiran;
- Pelaksana dasar-dasar kerajaan; dan
- Menyerlahkan potensi dan bakat dalam kalangan belia (modal insan).

Pencapaian:
- Terlibat dalam Pendigitalan Agensi Kerajaan Negeri Sabah;
- Pembangunan Sistem e-Tukar; dan
- Kajian keberkesanan pengurusan penilaian Prestasi Anggota Kerajaan Negeri Sabah.

BILANGAN PENGLIBATAN SKIM SANGKUTAN DAN LATIHAN

Sumber: Jabatan Perkhidmatan Awam Negeri Sabah setakat 15 Disember 2022

FELO SABAH MAJU JAYA (SMJ)

- Penglibatan **24 graduan** di **11 kementerian.**

- **Tujuan:**
  - Pengenalan kepada Dasar-Dasar Awam Kerajaan;
  - Penglibatan dalam Proses Pembangunan Negeri; dan
  - Menyerlah Potensi Kepimpinan.

MEMORANDUM PERSEFAHAMAN PEMBANGUNAN MODAL INSAN

Kolej Teknologi Yayasan Sabah (KTYS) bersama Sabah International Convention Centre (SICC)

Tarikh: 12 Ogos 2022
SICC menyediakan peluang bekerjasama dalam pendidikan dan menawarkan latihan industri kepada pelajar KTYS

JPSM dan Handal Cranes Sdn. Bhd. dan antara JPSM dan Pusat Pembangunan Kemahiran Industri dan Pengurusan Kedah Darul Aman (KISMEC)

Tarikh: 8 Oktober 2022

MoU antara Pusat Kreatif Ekonomi dan Inovasi Sabah (SCENIC) dan Sukaseni

Tarikh: 12 Mei 2022
Intipati: memberikan usahawan sosial p endedahan dan jaringan, serta peluang mengadakan kerjasama dengan usahaw an lain di semenanjung

MoU

Jabatan Pembangunan Sumber Manusia (JPSM) dan Institut Pengajian Islam & Dakwah Sabah (IPDAS):

Tarikh: 28 April 2022
Inti pati: kolaborasi dalam pelaksanaan Modul Pengajian Islam sebagai subjek di pusat latihan Jabatan Pembangunan Sumber Manusia (JPSM).

Majlis Ugama Islam Sabah (MUIS) dan Ria Academy and Consultancy Sdn. Bhd. (RIA)

Tarikh: 29 Disember 2022
memberi pengkhususan dalam industri minyak dan gas, perundingan pembangunan & keselamatan pekerjaan

MoU antara PETRONAS dan KUMPULAN YAYASAN SABAH

Kumpulan Yayasan Sabah dan PETRONAS Floating LNG 1 (L) Ltd (PFLNG1 Ltd).
Tarikh: 2 November 2022
Kerjasama penajaan pendidikan kepada pelajar sekolah menengah cemerlang dari Sabah untuk belajar di Semenanjung Malaysia.

Majlis Ugama Islam Sabah (MUIS) dan Universiti Sains Islam Malaysia (USIM)

Tarikh: 29 Disember 2022
Inti pati:
Perkongsian kepakaran dalam membangunkan pensijilan dan industri halal di Sabah khususnya industri mikro.

MoU antara Universiti Teknologi Petronas dan Kolej Universiti Yayasan Sabah (UCSF)

- Tarikh: 18 Oktober 2022
- Memorandum Persefahaman UTP dan UCSF memperkukuh reputasi akademik dan memantapkan keupayaan penyelidikan antara UTP dan UCSF.

PEMBERIAN GERAN RM6 JUTA SETAHUN UNTUK KOLEJ TEKNIKAL YAYASAN SABAH

Tarikh: 21 Oktober 2022
Peruntukan **RM500,000 sebulan** untuk Kolej Teknikal Yayasan Sabah bertujuan untuk meningkatkan fasiliti dan pendidikan kolej.

INISIATIF PEMBANGUNAN MODAL INSAN

MAJLIS PERUNDINGAN PELAJAR SABAH (MPPS)

Penubuhan Majlis Perundingan Pelajar Sabah (MPPS) *platform* untuk anak-anak Sabah membentangkan usul-usul pembangunan negeri Sabah untuk diusulkan ke dalam Kabinet.

SEKRETARIAT MAHASISWA SABAH MALAYSIA (SEMESTA)

Penubuhan Sekretariat Mahasiswa Sabah menjaga kebajikan dan keperluan semua mahasiswa Sabah sama ada di dalam mahupun luar negara.

SISTEM INFORMASI PELAJAR SABAH (SIPS)

Sistem yang menghimpunkan maklumat pelajar Sabah di peringkat sekolah dan institut pengajian tinggi dalam dan luar negara.

PROGRAM PENGURUSAN BAKAT E-TALENT

Mempersiap bakat-bakat muda dengan ilmu pengetahuan, kemahiran dan sahsiah yang selari dengan keperluan industri pekerjaan di dalam dan luar negara.

Tujuan:

- Peningkatan Ilmu Pengetahuan
- Peningkatan Kemahiran
- Pembentukan Sahsiah Unggul

PEMBANGUNAN MODAL INSAN MELALUI PENDIGITALAN

INTERNET OF THINGS DIGITAL SANDBOX

Pewujudan IoT Digital Sandbox berfungsi untuk menyediakan *platform* kepada penyertaan belia untuk membangun dan menguji teknologi baharu yang boleh memacu ekonomi dan meningkatkan kecekapan dalam penyampaian perkhidmatan dalam sektor awam dan swasta.

Impak dalam tempoh tiga (3) tahun:

- 20 bukti konsep teknologi terkini melalui 50 aktiviti pembinaan kapasiti melibatkan komuniti,
- Kadar pekerjaan dalam sektor IR4.0 meningkat sebanyak 30%, dan
- *Platform* kerjasama ekosistem penuh untuk memartabatkan ekonomi Sabah.

Sumber: Kementerian Sains, Teknologi dan Inovasi Sabah 31 Disember 2022

MEMBANGUNKAN KAPASITI BERASASKAN REVOLUSI PERINDUSTRIAN 4.0 (Anjuran SSTC dan KSTI)

IR 4.0

75 peserta telah mengikuti program inisiatif Revolusi Perindustrian 4.0 (IR 4.0) sepanjang Januari hingga Julai 2022.

Sumber: Kementerian Sains, Teknologi dan Inovasi Sabah

KARNIVAL KERJAYA NEGERI SABAH

TAHUN	2021	2022
KARNIVAL	3	6
PENGUNJUNG	661	2,769
MENDAPAT PEKERJAAN	265	1,417

Sumber: Jabatan Pembangunan Sumber Manusia setakat 31 Disember 2022

LATIHAN DALAM BIDANG AEROANGKASA

KKIP AEROSPACE

20 PELAJAR (B40) TAJAAN KERAJAAN NEGERI SABAH

POTENSI GAJI PURATA GRADUAN ANTARA RM 2,500 – RM 3,500

KURSUS PART-66 CATEGORY A1- AIRCRAFT MAINTENANCE ENGINEERING TRAINING PROGRAM MELIPUTI PEMBAIKAN DAN PENYELENGGARAAN KAPAL

MERANGKA PELAN JANGKA MASA PANJANG UNTUK MEMBERI PENGETAHUAN AERO-ANGKASA KEPADA RAKYAT SABAH & MENAMBAHKAN BILANGAN GRADUAN BERKEMAHIRAN TINGGI

Sumber: KKIP Aerospace Training Centre setakat 31 Disember 2022

PENCAPAIAN ATLET SABAH TAHUN 2022

SUKMA XX MSN 2022

- Mendapat Tempat **Keenam (6).**
- **KUTIPAN PINGAT**

30	29	39
Emas	Perak	Gangsa

PARA SUKMA XX MSN 2022

- Mendapat Tempat **Pertama (Johan).**
- **KUTIPAN PINGAT**

54	36	35
Emas	Perak	Gangsa

Sumber: Kementerian Belia dan Sukan Sabah Tahun 2022

INSENTIF ATLET CEMERLANG SUKAN SEA, SUKMA & KOMANWEL

- **Peruntukan Insentif: RM481,600**
- **INSENTIF**

Komanwel	RM10,000	SUKMA	RM292,600
Para Asean	RM68,000	Jurulatih / Pengurus	RM111,000

Sumber: Kementerian Belia dan Sukan Sabah Tahun 2022

PENCAPAIAN BOLA SEPAK SABAH TAHUN 2022:

- Kedudukan Ke-3 Liga Super Malaysia
- Separuh Akhir Piala Malaysia 2022
- Mendapat Slot Ke Piala AFC Tahun 2023

KESEJAHTERAAN RAKYAT

INISIATIF PERUMAHAN NEGERI SABAH

PERUMAHAN AWAM

TAHUN	BIL. DAERAH	HARGA RM25,000.00 DAN KE BAWAH (UNIT)	HARGA RM250,000.00 KE ATAS SEHINGGA RM300,000.00 (UNIT)
2019	2	42	74
2020	0	0	0
2021	6	1,698	877
2022	1	79	186
JUMLAH	**9**	**1,819**	**1,137**

Sumber: Kementerian Kerajaan Tempatan dan Perumahan (KKTP), Suku Tahun 3, 2022

RUMAH MESRA SMJ

1,500 jumlah unit rumah bakal dibangunkan.

Dua (2) buah rumah telah diserahkan di Kuala Penyu dan Menumbok.

Dibangunkan di **73 kawasan DUN.**

RM125.6 juta kos perbelanjaan.

Sumber: Kementerian Pembangunan Luar Bandar (KPLB), Suku Tahun 3, 2022

PROJEK PERUMAHAN RAKYAT (PPR)

31 Projek Perumahan Rakyat (PPR) siap dibina di seluruh Sabah.

8 PPR dalam pembangunan.

22,662 unit bilangan PPR.

Sumber: Kementerian Kerajaan Tempatan dan Perumahan (KKTP), Suku Tahun 3, 2022

22 PERTUBUHAN SUKARELAWAN KEBAJIKAN YANG BERDAFTAR DI BAWAH MAJLIS PERKHIDMATAN MASYARAKAT SABAH (MPMS)

BIL.	KESIHATAN
1	Persatuan Tabung Pesakit Jantung Sabah
2	Persatuan Pencegah Batuk Kering Sabah (SABATA)
3	Diabetes Malaysia Cawangan Negeri Sabah
4	St. John Ambulans Malaysia, Negeri Sabah
5	Persatuan Pemulihan Kusta Malaysia, Cawangan Sabah
6	Persatuan Thalassaemia Sabah
7	Persatuan Buah Pinggang Sabah
8	Persatuan Bulan Sabit Merah Malaysia, Cawangan Sabah
9	Persatuan Sukarelawan Kanser Sabah
BIL.	**ORANG KURANG UPAYA (OKU)**
10	Persatuan Bagi Orang-Orang Pekak Sabah
11	Pertubuhan Bagi Orang-Orang Buta Sabah
BIL.	**WANITA**
12	Kumpulan Daya-Tindakan Wanita Sabah (SAWO)

BIL.	KANAK-KANAK
13	Persatuan Perkhidmatan TASKA Sabah
14	Persatuan CHILD Sabah
BIL.	**KELUARGA**
15	Persatuan Perancang Keluarga Sabah
BIL.	**KESIHATAN MENTAL**
16	Persatuan Kesihatan Jiwa Sabah **[Baharu]**
BIL.	**WARGA TUA**
17	Persatuan Rumah dan Perkhidmatan Cheshire Sabah
18	Majlis Persatuan Wargatua Sabah
19	Sabah Alzheimer's Disease Support Association
BIL.	**IBU TUNGGAL**
20	Persatuan Ibu Tunggal Sabah
BIL.	**PESARA**
21	Persatuan Pesara Kerajaan Sabah
BIL.	**SUKARELAWAN AM**
22	Persatuan Sukarelawan Sabah (SAVE)

Sumber: Majlis Perkhidmatan Masyarakat Sabah (MPMS), 2022

PEMBERIAN HAK MILIK TANAH DAN PEWARTAAN RIZAB KAMPUNG

BILANGAN PENERIMA GERAN TANAH (NT) MENGIKUT DAERAH 2022

JUMLAH TAHUN 2022:
4,136 GERAN TANAH (NT)

- Kerajaan Negeri telah mengeluarkan sejumlah **11,028 geran hak milik Anak Negeri (NT)** di seluruh Sabah Tahun 2020-2022.
- Dari tahun 2020-2022, **229 kampung melibatkan 4,044.74 hektar tanah** diwartakan sebagai rizab kampung.

Sumber: Jabatan Tanah dan Ukur, 2022

BANTUAN GOLONGAN RENTAN, OKU & WARGA EMAS

YAYASAN KEBAJIKAN SABAH (YKS)

Pelancaran Yayasan Kebajikan Sabah (YKS) bertujuan untuk memperkasa kerjasama di antara kerajaan dengan NGO, korporat dan swasta serta badan-badan lain yang bersedia untuk mencari dana dan menyalurkan sumbangan kebajikan kepada golongan kurang berkemampuan dan berkeperluan khas.

Sumber: https://www.theborneopost.com/2021/09/29/yayasan-kebajikan-sabah-launched/

29 SEPTEMBER 2021

Pelancaran rasmi Yayasan Kebajikan Sabah (YKS). Sejumlah **RM11,600,000.00** telah disumbangkan kepada YKS oleh beberapa GLC dan badan Korporat.

20 JANUARI 2022

YKS telah menerima **RM1.0 Juta** daripada Petronas. Yayasan Tengku Abdullah, sebuah yayasan inisiatif milik Fomema Sdn. Bhd. juga telah menyumbang **RM100,000.**

14 SEPTEMBER 2022

YKS telah membantu seramai **4,776 individu** dan **21 komuniti** (yang dianggarkan memberi manfaat kepada 4,900 individu) sejak penubuhannya pada September tahun lalu.

29 SEPTEMBER 2022

Sejumlah **RM18,337,716.65** telah berjaya dikumpul oleh Yayasan Kebajikan Sabah (YKS).

BANTUAN GOLONGAN RENTAN, OKU & WARGA EMAS

PROGRAM BANTUAN HOMEWARD

Program Homeward adalah berkonsepkan peminjaman peralatan sokongan yang diberikan kepada pesakit terlantar, Orang kurang upaya (OKU) dan Warga Emas yang menerima penjagaan di rumah.

PENERIMA BANTUAN HOMEWARD TAHUN 2021 DAN 2022

TAHUN	SASARAN (ORANG)	JUMLAH PENERIMA (ORANG)	PERATUSAN (%)
2021	100	242	242.00%
2022-2023 *(Setakat Februari 2023)*	150	263	175.33%
JUMLAH	**250**	**505**	-

Sumber: Jabatan Perkhidmatan Kebajikan Am Sabah (JPKA), 2022 – Feb 2023

BANTUAN KANAK-KANAK

PUSAT PERKEMBANGAN KANAK-KANAK (PPKK)

Pusat tempat kanak-kanak diberikan pendidikan asas seperti menulis, membaca dan mengira yang memfokuskan kawasan-kawasan luar bandar dan pedalaman yang tidak mempunyai sekolah pendidikan awal seperti tadika.

PUSAT PERKEMBANGAN KANAK-KANAK TAHUN 2020-2022

TAHUN	SASARAN	JUMLAH PPKK	JUMLAH MENDAFTAR	JUMLAH HADIR
2020	Penubuhan dua (2) PPKK setiap tahun.	32	*1,133	611
2021		34	*1,162	640
2022 *(Setakat 31 Disember 2022)*		37	*1,264	755

NOTA : *Bilangan kanak-kanak dikira berterusan. Kanak-kanak melebihi umur 6 tahun telah terkeluar daripada senarai pendaftaran.

Sumber: Jabatan Perkhidmatan Kebajikan Am Sabah (JPKA), 2022

BANTUAN SOSIAL SEKOLAH (BaSS)

Bantuan yang disalurkan kepada sekolah-sekolah di seluruh negeri Sabah berbentuk pakaian seragam, kasut sekolah, buku latihan dan alat tulis.

PERATUS (%) PENERIMA D-BaSS (PAKAIAN SERAGAM & KASUT SEKOLAH)

TAHUN	SASARAN (ORANG)	JUMLAH PENERIMA BANTUAN	PERATUSAN (%)
2021	284,237	284,237	100.00%
*2022 *(Setakat 2022- Feb 2023)*	**289,347	151,013	52.20%

NOTA : *Tempoh pengagihan dari 01 September 2022 hingga 28 Februari 2023 **Anggaran murid sekolah

PERATUS (%) PENERIMA D-BaSS (ALAT TULIS)

TAHUN	SASARAN (ORANG)	JUMLAH PENERIMA BANTUAN	PERATUSAN (%)
2021	272,575	272,575	100.00%
2022 *(Setakat 31 Disember 2022)*	286,742	286,742	100.00%

Sumber: Kementerian Pembangunan Masyarakat dan Kesejahteraan Rakyat (KPMKR), 2022 - Feb 2023

PEMERKASAAN WANITA

BANTUAN E-KASIH DANA CARUMAN I-SURI (BAIDURI)

- **42,097 wanita** dalam kategori **e-Kasih** di Sabah menerima manfaat.
- **RM2.5 juta** untuk dana awal caruman Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP) secara one-off berjumlah **RM60 seorang.**
- **RM480** seorang daripada **Kerajaan Persekutuan** melalui KWSP.
- Peluang menceburi bidang perniagaan dan membantu menikmati keselamatan sosial yang berkualiti selain meningkatkan keselamatan kewangan.

PROGRAM PEMBANGUNAN IBU TUNGGAL & WANITA B40: KEUSAHAWANAN

Program Pembangunan Ibu Tunggal & Wanita B40 merupakan satu platform untuk peserta wanita yang ingin mula menceburi bidang keusahawanan. Peserta program yang layak menerima geran hendaklah memenuhi kriteria seperti yang berikut: Merupakan peserta kursus Jabatan Hal Ehwal Wanita Sabah dan menepati syarat yang ditetapkan; Merupakan seorang ibu tunggal/wanita kumpulan B40; Mempunyai produk/perkhidmatan dan sudah menjana pendapatan; serta Menjalani penilaian melalui kursus kemahiran Jabatan Hal Ehwal Wanita Sabah.

PERATUSAN USAHAWAN WANITA MENERIMA GERAN BANTUAN PEMBANGUNAN IBU TUNGGAL DAN WANITA B40

TAHUN	SASARAN PENERIMA GERAN	JUMLAH PENERIMA GERAN PEMBANGUNAN IBU TUNGGAL DAN WANITA B40	PERATUSAN (%)
2020	80	105	131.25%
2021	90	87	96.66%
2022 *(Setakat 31 Disember 2022)*	100	150	150.0%

Sumber: Jabatan Hal Ehwal Wanita Sabah (JHEWA), 2022

PROGRAM OUTREACH SANTUNI WANITA

Program ini merupakan inisiatif *flagship* yang menyediakan khidmat guaman untuk wanita khususnya golongan B40 dan M40 yang tidak mampu melantik peguam swasta. Antara kes yang dikendalikan adalah seperti kes Cerai, Hak Penjagaan Anak, Nafkah anak, Nafkah Iddah, Mutaah, Harta Sepencarian, Harta Pusaka, Nusyuz, *Children maintenance*, Nafkah tertunggak, Gangguan orang ketiga, Tegahan Gangguan, Pengesahan Nikah & Nasab anak, Permohonan pelanjutan tempoh rayuan, penggantungan pelaksanaan perintah, Nafkah Isteri semasa, Permohonan Surat Kuasa Tadbir dan Permohonan Kebenaran Penyampaian Notis di Luar Sabah.

PERATUSAN KENDALIAN KES MELALUI PUSAT BANTUAN GUAMAN WANITA

TAHUN	SASARAN KENDALIAN KES	JUMLAH KES YANG DIKENDALIKAN	PERATUSAN (%)
2020	**80	89	111.25%
2021	**90	127	141.11%
2022 *(Setakat 31 Disember 2022)*	**100	106	106.0%

NOTA : **Bilangan kes tidak semestinya merujuk kepada bilangan orang yang dibantu.

Sumber: Jabatan Hal Ehwal Wanita Sabah (JHEWA), 2022

PEMERKASAAN WANITA

PENGLIBATAN WANITA SEBAGAI PEMBUAT KEPUTUSAN *(DECISION-MAKER)* DALAM PERKHIDMATAN AWAM

TAHUN	LELAKI	WANITA	JUMLAH	PERATUSAN WANITA (%)
2020	1,032	793	1,825	43.00%
2021	1,031	838	1,869	45.00% ↑
2022	1,127	982	2,109	47.00% ↑

Sumber: Jabatan Perkhidmatan Awam Negeri Sabah (JPANS), 2022.

PEMERKASAAN WANITA

PERATUSAN AHLI MAJLIS WANITA DI PIHAK BERKUASA TEMPATAN (PBT)

TAHUN	LELAKI	WANITA	PERATUSAN (%)
2018-2020	364	72	17.00%
2020-2022	347	92	21.00% ↑

Sumber: Kementerian Kerajaan Tempatan dan Perumahan (KKTP), 2022

JARINGAN
INFRASTRUKTUR

PROFIL JALAN RAYA NEGERI SABAH 2021

JALAN RAYA PERSEKUTUAN (1,501 KM)	
BERTURAP	100%

JALAN RAYA NEGERI (11,267 KM)	
BERTURAP	57.2%
KERIKIL	39.0%
TANAH	3.7%

JALAN RAYA PIHAK BERKUASA TEMPATAN (9,107 KM)	
BERTURAP	43.1%
KERIKIL	54.4%
TANAH	2.5%

STATUS JALAN RAYA PIHAK BERKUASA TEMPATAN (PBT)

Jalan Raya Berturap

Jalan Raya Tidak Berturap

Sumber: Cawangan Penyenggaraan Jalan, Jabatan Kerja Raya (JKR) Sabah, 2021

PENINGKATAN KUALITI RANGKAIAN JALAN RAYA PERSEKUTUAN DI NEGERI SABAH

JALAN RAYA PERSEKUTUAN SEPANJANG 1,503 KILOMETER

SKOR	KONDISI	DESKRIPSI
1	Sangat Baik	Jalan yang baru dibina
2	Baik	Jalan yang baru dibina, memerlukan penyenggaraan yang sedikit
3	Memuaskan	Struktur jalan dalam keadaan baik tetapi memerlukan rawatan penyelenggaraan pemeliharaan
4	Teruk	Menunjukkan tanda perlu pengukuhan atau pemulihan kecil
5	Sangat Teruk	Tidak dapat disenggara, memerlukan pembinaan jalan baharu

Sumber: Cawangan Penyenggaraan Jalan, Jabatan Kerja Raya (JKR) Sabah, 2022

PROFIL JALAN KAMPUNG NEGERI SABAH

Jalan Raya Negeri ialah jalan raya utama dalam bandar/pekan.

Jalan Raya Bandaran ialah jalan raya yang menghubungkan taman-taman perumahan, jalan kampung, jalan kawasan perumahan kos rendah dan jalan lorong belakang.

Jalan Kampung ialah jalan di kawasan luar bandar/pedalaman yang memberi kemudahan perhubungan kepada penempatan dan pusat kemudahan awam seperti pusat/klinik, sekolah, masjid/surau, pasar, pusat-pusat riadah/rekreasi.

BERTURAP

TIDAK BERTURAP

*kerikil dan tanah

JALAN KAMPUNG

JKR
2,240 KM

PBT
479 KM

JALAN RAYA NEGERI

JKR
3,380 KM

JALAN RAYA BANDARAN

PBT
2,732 KM

Sumber: Cawangan Penyenggaraan Jalan, Jabatan Kerja Raya (JKR) Sabah, 2021

PROFIL BEKALAN TENAGA NEGERI SABAH

KAPASITI BOLEH GUNA (MW)

2020	1171 MW
2021	1179 MW
2022	1278 MW

1278 MW

SESB
- **281.75 MW**
- **4.47% - *Renewable Energy***

SYARIKAT PENGELUAR TENAGA BEBAS
- **996.26 MW**
- **8.16% RE**

Megawatt (MW) adalah unit ukuran untuk kuasa elektrik

Renewable Energy (RE) ataupun tenaga boleh diperbaharui ialah tenaga yang dijana daripada sumber semula jadi sebagai contoh kuasa suria, hidroelektrik dan biojisim.

PERMINTAAN TENAGA (MW) DAN UNJURAN 2023-2025

KAPASITI BEKALAN (MW) DAN UNJURAN 2023-2025

Sumber: Sabah Electricity Sdn. Bhd., 2022

LIPUTAN BEKALAN ELEKTRIK NEGERI SABAH

671,000 pengguna
pengguna bekalan elektrik seluruh negeri Sabah

378
buah kampung
belum mempunyai bekalan elektrik

PURATA INDEKS TEMPOH MASA PURATA GANGGUAN SISTEM (SAIDI) YANG DIALAMI OLEH PENGGUNA DI SABAH

Kadar *System Average Interruption Duration Index* (SAIDI) atau tempoh purata gangguan elektrik dalam minit yang dialami oleh pelanggan secara tahunan di Sabah semakin menurun pada tahun 2022 yang bermaksud pembekal elektrik yang lebih berdaya harap (berkapasiti) dan lebih cekap setiap tahun.

Sumber: Sabah Electricity Sdn. Bhd. dan Kementerian Pembangunan Luar Bandar Sabah, 2022

PEMBINAAN LEBUH RAYA PAN BORNEO

TIGA (3) FASA
PEMBINAAN LEBUH RAYA PAN BORNEO

Fasa 1 terdiri daripada
35 pakej kerja sepanjang 706 kilometer
yang merangkumi jajaran dari laluan Sindumin - Kota Kinabalu - Kudat, Ranau ke Mile 32 Sandakan, Mile 32 Sandakan - Tawau

15 pakej kerja sedang dalam proses pembinaan dengan kemajuan fizikal sebanyak 73.91%
***setakat Disember 2022**

Sumber: Cawangan Pan Borneo, Jabatan Kerja Raya (JKR) Sabah, 2022

PAKEJ	BAHAGIAN	JARAK (KM)	KEMAJUAN FIZIKAL (%)
WP 1	Sindumin - Kg. Melalia	28.5	56.01
WP 2	Kg. Melalia - Beaufort	34.7	35.60
WP 3	Beaufort - Bongawan	22.4	47.56
WP 4	Bongawan - Papar	23.2	75.44
WP 5	Papar Donggongon	11.7	100.0
WP 6	Putatan - Inanam	19.6	62.03
WP 7	Inanam - Sepangar	9.9	89.72
WP 8	Sepangar - Bulatan Berungis	11.7	61.48
WP 9	Serusup - Pituru	20.7	
WP 10	Pituru - Rampayan Laut	32.2	89.64
WP 11	Rampayan Laut - Sarang	7.3	
WP 12	Sarang - Temuno	14.8	
WP 13	Temuno - Bingolon	21.2	
WP 14	Bingolon - Simpang Mengayau	27.8	
WP15	Tawau - Semporna Package 1 Phase 2	5.0	72.91
WP 16	Kg. Check Point - Sg. Kalumpang	19.3	
WP 17	Sg. Kalumpang - Madai	19.0	
WP 18	Madai - IGN Estate	13.8	
WP 19	IGN Estate - Agri Harvest	18.5	
WP 20	Agri Harvest - Sapagaya	17.3	
WP 21	Lahad Datu Bypass	6.9	97.60
WP 22	Lahad Datu Bypass - Kg. Sandau	23.5	
WP 23	Kg. Sandau - Sg. Takala	25.0	
WP 24	Sg. Takala - Kg. Perpaduan Datuk Moh	15.9	
WP 25	Kg. Perpaduan Datuk Moh - Sukau	15.0	
WP 26	Sukau - Kg. Lot M	18.0	
WP 27	Kg. Lot M - Sandakan Mile 32	18.1	100.00
WP 28	Sandakan Mile 32 - Moynod	21.7	17.69
WP 29	Moynod - Sapi Nangoh	20.4	17.73
WP 30	Sapi Nangoh - Sg. Baoto	16.8	16.58
WP 31	Sg. Baoto - Telupid	20.5	
WP 32	Telupid - Kg. Lumou Baru	18.2	
WP 33	Kg. Lumou Baru - Kg. Toupos	20.2	
WP 34	Kg. Toupos - Kg. Nabutan	24.1	
WP 35	Kg. Nabutan - Ranau	27.5	

BEKALAN AIR DI NEGERI SABAH

PENINGKATAN KAPASITI LOJI RAWATAN AIR

Kapasiti Loji Rawatan Air (LRA) berjaya ditingkatkan kepada **1,510 Juta Liter Sehari (JLH)** dari **1,500 JLH** melalui projek menaik taraf dan penambahan loji rawatan air.

PENURUNAN KADAR PURATA AIR TIDAK BERHASIL (NON-REVENUE WATER)

Purata kadar Air Tidak Berhasil di Sabah menunjukkan **tren penurunan** setiap tahun selaras dengan **kadar kehilangan air yang semakin menurun**.

Sumber: Jabatan Air Negeri Sabah (JANS), 2021

KAPASITI LOJI RAWATAN AIR MENGIKUT BAHAGIAN DI SABAH

BAHAGIAN PANTAI BARAT
DAERAH: ENAM (6)
BILANGAN LRA: 19
JUMLAH KAPASITI: 498.58 MLD

BAHAGIAN PEDALAMAN
DAERAH: LAPAN (8)
BILANGAN LRA: 24
JUMLAH KAPASITI: 336.50 MLD

BAHAGIAN TAWAU
DAERAH: EMPAT (4)
BILANGAN LRA: 17
JUMLAH KAPASITI: 285.40 MLD

BAHAGIAN KUDAT
DAERAH: EMPAT (4)
BILANGAN LRA: LAPAN (8)
JUMLAH KAPASITI: 112.00 MLD

BAHAGIAN SANDAKAN
DAERAH: ENAM (6)
BILANGAN LRA: 16
JUMLAH KAPASITI: 273.00 MLD

Sumber: Jabatan Air Negeri Sabah (JANS) , 2022

LIPUTAN SISTEM PERKHIDMATAN PEMBETUNGAN NEGERI SABAH

STESEN PAM
28 BUAH

LOJI RAWATAN KUMBAHAN
28 BUAH
KAPASITI: 8,040 PE

DAERAH
25 BUAH

TANGKI SEPTIK
340 BUAH
KAPASITI: 992,602 PE

PANJANG PAIP
656,684 M

KOLAM OKSIDASI
11 BUAH
KAPASITI: 86,955 PE

PE *(Population Equivalent)* bermaksud pengiraan sumber sisa kumbahan yang perlu dirawat.

Sumber: Jabatan Perkhidmatan Pembetungan Sabah (JPPS), 2022

UNJURAN PERMINTAAN BEKALAN AIR MENGIKUT BAHAGIAN DI SABAH

ESTIMATED WATER DEMAND

BAHAGIAN PANTAI BARAT

KOTA KINABALU
2023: 292 JLH, 2024: 297 JLH, 2025: 302 JLH

TUARAN
2023: 35 JLH, 2024: 36 JLH, 2025: 37 JLH

PAPAR
2023: 41 JLH, 2024: 42 JLH, 2025: 43 JLH

KOTA BELUD
2023: 27 JLH, 2024: 28 JLH, 2025: 29 JLH

RANAU
2023: 15 JLH, 2024: 15 JLH, 2025: 16 JLH

BAHAGIAN SANDAKAN

SANDAKAN
2023: 126 JLH, 2024: 128 JLH, 2025: 130 JLH

KINABATANGAN
2023: 7 JLH, 2024: 8 JLH, 2025: 8 JLH

BELURAN
2023: 5 JLH, 2024: 6 JLH, 2025: 6 JLH

TELUPID
2023: 3 JLH, 2024: 3 JLH, 2025: 3 JLH

TONGOD & PINANGAH
2023: 2 JLH, 2024: 2 JLH, 2025: 3 JLH

BAHAGIAN PANTAI BARAT

KENINGAU
2023: 32 JLH, 2024: 34 JLH, 2025: 36 JLH

TAMBUNAN
2023: 5 JLH, 2024: 5 JLH, 2025: 5 JLH

TENOM & KEMABONG
2023: 8 JLH, 2024: 8 JLH, 2025: 9 JLH

NABAWAN
2023: 4 JLH, 2024: 5 JLH, 2025: 5 JLH

SOOK
2023: 5 JLH, 2024: 5 JLH, 2025: 5 JLH

BEAUFORT
2023: 18 JLH, 2024: 19 JLH, 2025: 19 JLH

SIPITANG
2023: 7 JLH, 2024: 7 JLH, 2025: 7 JLH

MEMBAKUT
2023: 6 JLH, 2024: 6 JLH, 2025: 6 JLH

KUALA PENYU
2023: 5 JLH, 2024: 5 JLH, 2025: 6 JLH

BAHAGIAN KUDAT

KUDAT
2023: 17 JLH, 2024: 18 JLH, 2025: 18 JLH

PULAU BANGGI
2023: 2 JLH, 2024: 2 JLH, 2025: 2 JLH

KOTA MARUDU
2023: 16 JLH, 2024: 17 JLH, 2025: 17 JLH

PITAS
2023: 2 JLH, 2024: 3 JLH, 2025: 3 JLH

BAHAGIAN TAWAU

TAWAU
2023: 88 JLH, 2024: 90 JLH, 2025: 91 JLH

LAHAD DATU
2023: 56 JLH, 2024: 58 JLH, 2025: 60 JLH

SEMPORNA
2023: 24 JLH, 2024: 25 JLH, 2025: 26 JLH

KUNAK
2023: 10 JLH, 2024: 10 JLH, 2025: 11 JLH

MEROTAI & KALABAKAN
2023: 6 JLH, 2024: 6 JLH, 2025: 6 JLH

PULAU SEBATIK
2023: 6 JLH, 2024: 6 JLH, 2025: 6 JLH

Sumber: Jabatan Air Negeri Sabah (JANS), 2022

LIPUTAN KADAR PENEMBUSAN INTERNET

Liputan 4G dan peningkatan kelajuan internet di Sabah akan dibuat menerusi projek pembangunan di bawah Jaringan Digital Nasional (JENDELA).

Jendela – Jalinan Digital Negara

LIPUTAN 4G	90.33%
KETERSEDIAAN GENTIAN OPTIK	48.8%

159 MENARA BAHARU

455 TAMBAHAN AKAN DATANG

171,554 SAMBUNGAN KE PREMIS

79,611 TAMBAHAN AKAN DATANG

4,096 SIAP NAIK TARAF PEMANCAR

27 TAMBAHAN AKAN DATANG

100% SATELIT *BROADBAND WIRELESS ACCESS* (BWA)

100% PUSAT EKONOMI DIGITAL KELUARGA MALAYSIA (PEDI)

Sumber: Dashboard Kementerian Sains, Teknologi dan Inovasi Sabah, 2022

KK SKY BRIDGE

Ciri-Ciri:

- Dilengkapi **dengan 20 kiosk niaga, berhawa dingin, eskalator dan lif untuk golongan kelainan upaya (OKU)**
- Laluan sepanjang **400 meter** bagi **menghubungkan pusat beli belah** Oceanus, Api-Api Centre dan Asia City di tengah bandaraya Kota Kinabalu.

Impak:

- Memberi keselesaan kepada orang ramai.
- Perjalanan bagi pejalan kaki mengambil masa yang lebih singkat dan lebih selamat.

PROGRAM PEMASANGAN VSAT

Memperluas liputan internet ke kawasan yang belum mendapat rangkaian jalur lebar terutama sekali kawasan luar bandar melalui pemasangan "*Very Small Aperture Terminal (VSAT)*"

23 LOKASI

10 DAERAH

HAK MENGAWAL SELIA TENAGA: PENUBUHAN UNIT TENAGA NEGERI SABAH

UNIT TENAGA NEGERI SABAH

- Menyediakan *Sabah Renewable Energy Masterplan*
- Mengawal Selia Ekonomi
- Mengawal Selia Teknikal
- Mengawal Pematuhan Peraturan Keselamatan

KAWAL SELIA EKONOMI

Keekonomian dalam penjanaan, pengagihan, pembekalan dan penggunaan elektrik dan dalam retikulasi dan penggunaan gas; menggalakkan persaingan dan pasaran yang adil.

KAWAL SELIA TEKNIKAL

Memastikan keselamatan, daya harap, kecekapan dan kualiti bekalan dan perkhidmatan dalam industri elektrik dan bekalan gas berpaip.

PEMATUHAN PERATURAN KESELAMATAN

Melindungi industri, pengguna dan orang awam dari bahaya yang timbul dari penjanaan, penghantaran, pengagihan, pembekalan dan penggunaan elektrik, serta pengagihan, pembekalan dan penggunaan gas berpaip.

KELESTARIAN HIJAU

HEART OF BORNEO (HoB)

Pelan Strategik Sabah Heart of Borneo 2021-2030 yang baharu telah dibina berdasarkan pencapaian terdahulu. Beberapa ciri baharu telah diperkenalkan dalam Pelan Strategik berkenaan untuk menyelaraskan lagi fokus strategiknya pada masa hadapan.

ANJAKAN STRATEGIK *(STRATEGIC SHIFT)*

1. Peralihan fokus geografi inisiatif HoB Sabah ke seluruh landskap HoB Sabah, tidak hanya memberikan fokus pada kawasan sempadan dan kerjasama merentas sempadan.
2. Gabungan projek-projek perdana *(flagship projects)* bagi meningkatkan dorongan terhadap pelaksanaan Pelan Strategik.
3. Pelaksanaan pengurusan yang berasaskan hasil, tertumpu kepada hasil yang ingin dicapai.

LIMA (5) BIDANG TUMPUAN UTAMA *(FOCUS AREA)*

1. Pengurusan merentas sempadan.
2. Perluasan dan pengurusan kawasan yang dilindungi dan dipelihara.
3. Pengurusan sumber asli yang mampan dan pemuliharaan biodiversiti.
4. Pembangunan ekopelancongan.
5. Pembinaan kapasiti.

Sumber: Jabatan Perhutanan Sabah, setakat tahun 2023.

PENCAPAIAN HEART OF BORNEO (HoB)

DATA KEPELBAGAIAN SPESIES, ENDEMISME DAN PEMULIHARAAN

2007-2022

DATA KUMULATIF	TUMBUHAN	MAMALIA	BURUNG	SERANGGA	IKAN	ANURAN	FUNGI
BILANGAN TAXA YANG DIREKODKAN	4,350	60	286	560	116	60	398
BILANGAN SPESIES ENDEMIK (BORNEO)	304	21	2	23	42	32	-
BILANGAN SPESIES ENDEMIK (SABAH)	66	-	31	-	-	-	-
BILANGAN SPESIES TERANCAM	165	22	19	-	10	4	-
BILANGAN SPESIES BAHARU	231	-	-	13	3	1	-

Sumber: Jabatan Perhutanan Sabah, setakat tahun 2022.

PROGRAM KESEDARAN AWAM JENAYAH PERHUTANAN

Terdapat **lima (5) Program Kesedaran Awam** dijalankan bagi menangani persepsi negatif masyarakat telah dilaksanakan pada tahun 2022.

Jenayah perhutanan seperti pembalakan haram dapat ditangani dan dikurangkan.

KAWASAN HUTAN SABAH

Kawasan Berhutan Negeri	4,679,594 juta Hektar	64%
Hutan Simpan Kawalan JPS	3,574,468 juta Hektar	52%
Hutan Simpan Terlindung (TPA - JPS)	1,668,268 Hektar	22%
Hutan Simpan + Taman Hidupan Liar (Jumlah TPA Negeri)	1,942,397 Hektar	26%

PENDIGITALAN PENTADBIRAN DATA SUMBER HUTAN NEGERI SABAH

Pembangunan **Sistem Maklumat dan Pendigitalan.**

Peningkatan **kecekapan pengurusan data** dan **maklumat sumber hutan negeri Sabah.**

Penerokaan dan pengaplikasian **teknologi baharu.**

Sumber: Jabatan Perhutanan Sabah, setakat tahun 2023.

INISIATIF KELESTARIAN HIJAU

05 JANUARI 2021 – 31 DISEMBER 2025

Kempen Penanaman 100 Juta Pokok

Bagi meningkatkan kesedaran mengenai kawasan liputan hijau dan hutan serta menambah baik ekosistem dan biodiversiti negara Malaysia.

14 FEBRUARI 2022

Sabah Maju Jaya Renewable Energy Industrial Complex

25 MAC 2022

Pelan Tindakan Pembangunan Ladang Hutan 2022-2036

Sebagai panduan dalam mentransformasikan ladang hutan di negeri Sabah.

4 MAC 2022

Program Renjer Muda Taman-Taman Sabah (RMTTS): Pelindung Fauna Terrestrial Peringkat Sabah

Meningkatkan pengetahuan dan kesedaran masyarakat khususnya pelajar mengenai kepentingan melindungi dan memulihara alam semula jadi di Sabah.

30 MAC 2022

SOGIP *Waste Management*

19 OKTOBER 2022

Projek Kuasa Hidro Mini

02 DISEMBER 2022

Simposium Heart of Borneo (HoB)

Sumber: Jabatan Perhutanan Sabah, setakat tahun 2022.

PEMULIHAN HUTAN TEROSOT *(DEGRADED FOREST)*

Usaha berterusan dilaksanakan dalam pemulihan kawasan hutan terosot di dalam sempadan HoB Sabah melalui **penanaman spesies asli *(fast growing indigenous)* atau dipterokarpa** bagi mempertingkatkan habitat hidupan liar.

Salah satu tapak utama bagi pemulihan hutan ialah **Bukit Piton Forest Reserve di dalam landskap Ulu Segama-Malua** yang meliputi kawasan seluas 242,884 hektar yang bersebelahan dengan Danum Valley Conservation Area dan Deramakot Forest Reserve. Kawasan ini mengekalkan salah satu **populasi Orang Utan yang terbesar di Sabah iaitu 3,400 individu.**

SASARAN

Pemulihan **450,000 hektar kawasan hutan terosot *(degraded forest)*** menjelang tahun 2030.

Tanaman restorasi

Sumber: Jabatan Perhutanan Sabah, setakat tahun 2022.

PENGHIJAUAN MALAYSIA

KEMPEN PENANAMAN 100 JUTA POKOK 2021-2025

Jumlah Pokok Yang Berjaya Ditanam Mengikut Carta Negeri [berdasarkan lima (5) jumlah tertinggi]

Sumber: Laman web https://www.100jutapokok.gov.my/, setakat 13 Mac 2023.

PEMBOLEH DAYA I: KEMAMPANAN FISKAL

HASIL DAN PERBELANJAAN KERAJAAN NEGERI SABAH (2020-2022)

Sumber: Kementerian Kewangan Negeri Sabah (2022), Jabatan Bendahari Negeri Sabah (2022), Penyata Kewangan Negeri Sabah bagi Tahun 2020 dan 2021, Ucapan Belanjawan Negeri 2022

Nota: ***** Terimaan hasil dan perbelanjaan setakat 31 Disember 2022 **sebelum diaudit**.

KUTIPAN DIVIDEN BADAN BERKANUN NEGERI DAN GLC BAGI TAHUN 2020 - 2022

BADAN-BADAN BERKANUN (BBN) MEMBAYAR DIVIDEN DI SABAH

3

SYARIKAT BERKAITAN KERAJAAN (GLC) MEMBAYAR DIVIDEN DI SABAH

31

Nota: * Kutipan dividen setakat 31 Disember 2022 **sebelum diaudit**.

Sumber: Kementerian Kewangan Negeri Sabah (2022)

PENYUMBANG UTAMA HASIL KERAJAAN NEGERI SABAH (RM juta)

Sumber: Penyata Kewangan Negeri Sabah bagi Tahun 2020 dan 2021

BELANJAWAN SABAH TAHUN 2021

Tema: Rakyat Sejahtera, Ekonomi Mampan

BELANJAWAN SABAH TAHUN 2022

Tema: Ekonomi Pulih, Rakyat Sejahtera

BELANJAWAN SABAH TAHUN 2023

Belanjawan tertinggi dalam sejarah Belanjawan Negeri Sabah.

Tema: Ekonomi Diperkasa, Rakyat Sejahtera

HASIL NEGERI

ANGGARAN HASIL 2022

RM4.707 billion

(+47.89%)

HASIL 2022
SETAKAT 31 DISEMBER 2022

*** RM6.960 billion**

Nota: * Hasil setakat 31 Disember 2022 **sebelum diaudit.**

ANGGARAN HASIL 2023

RM5.268 billion

(+11.92%)

KENAIKAN BERBANDING ANGGARAN HASIL TAHUN 2022.

HASIL CUKAI

RM2.405 Billion

HASIL BUKAN CUKAI

RM2.311 Billion

TERIMAAN BUKAN HASIL

RM553.17 Juta

Sumber: Ucapan Belanjawan Negeri Sabah 2023

ANGGARAN PERBELANJAAN PERBEKALAN TAHUN 2023

RM5.138 billion

(+11.77%)

Kenaikan berbanding anggaran asal tahun 2022.

OPERASI DAN PENGURUSAN

RM2.819 billion

PERBELANJAAN KHAS UNTUK RAKYAT

RM2.319 billion

ANGGARAN PERBELANJAAN PEMBANGUNAN TAHUN 2023

RM788.94 juta

PERUNTUKAN NEGERI

RM604.67 juta

ANGGARAN PEMBIAYAAN PINJAMAN DAN IMBUHAN BALIK

Sumber: Buku Anggaran Hasil dan Perbelanjaan Negeri Sabah 2023

PERUNTUKAN PEMBANGUNAN DAN PERBEKALAN KEMENTERIAN (2021-2023)

KEMENTERIAN	PERUNTUKAN 2021	PERUNTUKAN 2022	PERUNTUKAN 2023
KEMENTERIAN KEWANGAN	RM1.753 billion	RM1.828 billion	**RM2.16 billion**
KEMENTERIAN KERJA JAYA	RM995.69 juta	RM1.015 billion	**RM1.16 billion**
JABATAN KETUA MENTERI	RM641.32 juta	RM676.53 juta	**RM634.41 juta**
KEMENTERIAN PERTANIAN DAN PERIKANAN	RM427.08 juta	RM430.88 juta	**RM501.54 juta**
KEMENTERIAN PEMBANGUNAN LUAR BANDAR SABAH	RM225.45 juta	RM210.66 juta	**RM212.63 juta**
KEMENTERIAN KERAJAAN TEMPATAN DAN PERUMAHAN	RM132.41 juta	RM135.11 juta	**RM204.03 juta**
KEMENTERIAN SAINS, TEKNOLOGI DAN INOVASI	RM216.77 juta	RM216.61 juta	**RM175.61 juta**
KEMENTERIAN PEMBANGUNAN MASYARAKAT DAN KESEJAHTERAAN RAKYAT	RM132.47 juta	RM134.12 juta	**RM157.58 juta**
KEMENTERIAN PELANCONGAN, KEBUDAYAAN DAN ALAM SEKITAR	RM130.36 juta	RM131.93 juta	**RM134.59 juta**
KEMENTERIAN BELIA DAN SUKAN SABAH	RM106.70 juta	RM95.89 juta	**RM97.50 juta**
KEMENTERIAN PEMBANGUNAN PERINDUSTRIAN	RM49.35 juta	RM45.96 juta	**RM54.51 juta**
KEMENTERIAN TUGAS-TUGAS KHAS DAN PENYELARASAN	-	-	**RM167.75 juta**

Sumber: Ucapan Belanjawan Tahun 2023

INISIATIF PEMBOLEH DAYA KEMAMPANAN FISKAL

GREATER SAY, GREATER PARTICIPATION, GREATER REVENUE

Perjanjian Kerjasama Komersial (CCA) antara Kerajaan Negeri Sabah dengan syarikat minyak nasional PETRONAS telah dimeterai

7 Disember 2021

Penubuhan SMJ Sdn. Bhd.

Meningkatkan keberkesanan penyertaan agensi Kerajaan Negeri dalam sektor minyak dan gas.

Menyelaras syarikat berkaitan kerajaan (GLC) dan syarikat-syarikat tempatan yang sedia ada bagi memastikan terma dan syarat CCA dilaksanakan.

Pelan Induk Gas Sabah

Dilancarkan 4 Januari 2022.

Inisiatif awal kerjasama Kerajaan Negeri dan PETRONAS.

MEMAKNAI PERJANJIAN KERJASAMA KOMERSIAL (CCA)

Hak Membekal dan Mengangkut Gas Asli Domestik Terbesar di Sabah Melalui Pemerkasaan GLC Negeri

Perjanjian antara PETRONAS dan Sabah Energy Corporation Sdn. Bhd. (SEC) yang mana SEC menjadi pembekal dan pengangkut gas asli domestik terbesar di Sabah.

Rang Undang-Undang Kawal Selia Gas Sabah

Penyerahan kawal selia daripada Kerajaan Persekutuan kepada Kerajaan Negeri menjadi hala tuju dan usaha Kerajaan Negeri merealisasikan tuntutan Sabah berdasarkan Perjanjian Malaysia 1963 (MA63).

***Heads of Agreement* di antara Petronas Chemicals Group Berhad dan SMJ Sdn. Bhd.**

Pemerolehan 25% ekuiti dalam Petronas Chemical Fertiliser Sabah Sdn. Bhd. (PCFS).

KUTIPAN CUKAI PRODUK PETROLEUM

Jumlah Kutipan Cukai Jualan Produk Petroleum Semenjak SST Diperkenalkan 1 April 2020 – 31 Disember 2022

RM3.6 billion.

Kutipan Cukai Produk Petroleum

RM1.9 bilion berjaya dikutip pada tahun 2022.

Meningkat sebanyak 35% atau RM521.7 juta berbanding kutipan 2021.

SST ke atas Produk Ammonia dan Urea

Berkuat kuasa 1 Ogos 2022.

Telah menyumbang RM52.3 juta kepada hasil negeri tahun 2022.

Royalti dan Cukai Jualan Petroleum

Dianggarkan kutipan RM2.5 bilion setahun.

INISIATIF PEMBOLEH DAYA KEMAMPANAN FISKAL

INISIATIF DASAR MELINDUNGI DAYA TAHAN SEKTOR MINYAK SAWIT

Melindungi daya tahan sektor minyak sawit dan mempersiapkan Sabah untuk meneraju global dalam pengeluaran minyak kelapa sawit mampan.

Cukai jualan atas minyak sawit mentah

2020 : RM919,152,616.18
2021 : RM1,357,083,141.46

Sumber: Penyata Kewangan Negeri Sabah bagi Tahun 2020 dan 2021

KERJASAMA KEMENTERIAN KEWANGAN SABAH, SURUHANJAYA PENCEGAHAN RASUAH MALAYSIA DAN LEMBAGA HASIL DALAM NEGERI

Menghapuskan ketirisan hasil dan perbelanjaan Kerajaan Negeri Sabah.

PELANTIKAN WAKIL SABAH DAN SARAWAK DALAM LEMBAGA HASIL DALAM NEGERI MALAYSIA (LHDNM)

Selaras dengan semangat Perjanjian Malaysia MA63 dan sumbangan idea dan kepakaran daripada wakil Kerajaan Negeri Sabah dan Sarawak berkaitan percukaian.

PEMBOLEH DAYA II: KEMUDAHAN KEWANGAN

BANTUAN SABAH PRIHATIN 1.0 & 2.0

"MEMBELA KEBAJIKAN RAKYAT DALAM TEMPOH PANDEMIK"

Pakej Bantuan Sabah Prihatin (BSP) merupakan usaha Kerajaan Negeri untuk membantu rakyat yang terjejas pendapatan dengan menyalurkan bantuan tunai secara *one-off*. BSP 1.0-3.0 yang telah disalurkan berjumlah RM358,120,699.90 secara keseluruhannya.

BANTUAN SABAH PRIHATIN 1.0

RM104,920,553.99

BANTUAN SABAH PRIHATIN 2.0

RM97,189,800.00

BANTUAN SABAH PRIHATIN 1.0 (TAMBAHAN)

RM12,799,100.00

BANTUAN SABAH PRIHATIN 2.0 (TAMBAHAN)

RM22,741,765.00

JUMLAH BANTUAN SABAH PRIHATIN 1.0

RM117,719,653.99

JUMLAH BANTUAN SABAH PRIHATIN 2.0

RM119,931,565.00

JUMLAH PENERIMA BANTUAN SABAH PRIHATIN 1.0

392,756 penerima

JUMLAH PENERIMA BANTUAN SABAH PRIHATIN 2.0

368,298 penerima

Sumber: Laporan Bantuan Sabah Prihatin 2021

BANTUAN SABAH PRIHATIN 3.0

(BANTUAN *ONE-OFF*)

JUMLAH PERUNTUKAN

RM120,469,481

JUMLAH PENERIMA BANTUAN *ONE-OFF* RM300

370,432 PENERIMA

- KATEGORI MISKIN, MISKIN TEGAR DAN E-KASIH
- SKIM BANTUAN AM, BANTUAN ANAK YATIM, BANTUAN ORANG TUA, ORANG KELAINAN UPAYA (OKU), BANTUAN KANAK-KANAK, BANTUAN IBU TUNGGAL, BANTUAN VETERAN ATM
- PEMANDU BAS, LORI DAN TEKSI, INSTITUSI MEMANDU, PEMANDU BOT DAN PEMOHON BARU
- PEMANDU PELANCONG, PENGGIAT SENI, DIVEMASTER, MALIM GUNUNG DAN PORTER
- KATEGORI NELAYAN, PETANI, PEKEBUN SAWIT (MPOB), PEKEBUN KECIL KOKO, PEKEBUN KECIL LIGS, PERTERNAK, PEKEBUN KECIL KPD (PEKEBUN/PERTERNAK) DAN PEKEBUN KECIL LKTNS
- PENJAJA KECIL
- USAHAWAN MIKRO DAN KOLEJ

Sumber: Laporan Bantuan Sabah Prihatin 2021

BANTUAN SABAH PRIHATIN 3.0

(BANTUAN *ONE-OFF*)

JUMLAH PERUNTUKAN

RM120,469,481

❖ HOTEL DAN PENGINAPAN

RM5,000 – Hotel 4&5 bintang
RM2,000 – Hotel 3,2,1 bintang
RM2,000 – 3,2,1, orkid
RM1,000 – Persatuan Homestay
RM1,000 – Hotel yang belum mendapat penarafan
RM2,000 – Pengusaha pelancongan

❖ PENGURUSAN PPR

KEMENTERIAN KERAJAAN TEMPATAN DAN PERUMAHAN
Pengecualian bayaran sewa selama tiga (3) bulan

DEWAN BANDARAYA KOTA KINABALU
Pengecualian bayaran sewa selama tiga (3) bulan untuk:

- **PPR Taman Keramat (432 unit)**
- **Taman Kurnia Jaya (46 Unit)**

Sumber: Laporan Bantuan Sabah Prihatin 2021

BANTUAN SABAH PRIHATIN 3.0

(BANTUAN *ONE-OFF*)

JUMLAH PERUNTUKAN

RM120,469,481

❖ **BANTUAN PELAJAR INSTITUSI PENGAJIAN SWASTA / AWAM**

PEJABAT TUGAS-TUGAS KHAS

Jumlah peruntukan:

RM1,500,000

❖ **BANTUAN PRIHATIN DAPUR BELIA 4.0 MAJLIS BELIA SABAH**

KEMENTERIAN BELIA DAN SUKAN

Jumlah peruntukan:

RM500,000

Jumlah penerima:

15,000 penerima

Sumber: Laporan Bantuan Sabah Prihatin 2021

BANTUAN SABAH PRIHATIN (BSP) 1.0, 2.0, 3.0

(BANTUAN BAKUL MAKANAN = RM115,943,560.00)

BANTUAN SABAH PRIHATIN 1.0	**JUMLAH PENERIMA BANTUAN SABAH PRIHATIN 1.0**
RM39,811,000.00	**322,132 penerima**
BANTUAN SABAH PRIHATIN 2.0	**JUMLAH PENERIMA BANTUAN SABAH PRIHATIN 2.0**
RM41,766,060.00	**367,231 penerima**
BANTUAN SABAH PRIHATIN 3.0	**JUMLAH PENERIMA BANTUAN SABAH PRIHATIN 3.0**
RM34,366,500.00	**343,665 penerima**

Sumber: Laporan Bantuan Sabah Prihatin 2021

INISIATIF KEMUDAHAN KEWANGAN

PROGRAM PEMACU PEMBANGUNAN EKONOMI DAN POTENSI BELIA SABAH

START-UP FUND

Dana bagi belia yang ingin memulakan perniagaan - **RM2,000**

YOUNG DEVELOPING CREATIVE BUSINESS FUND

Dana bagi belia yang ingin mengembangkan perniagaan sedia ada – **RM5,000**

Sumber: Kementerian Belia dan Sukan Sabah, 2022

KEMUDAHAN KEWANGAN BAGI BAKAL PELABUR DI SABAH

Strategic Collaboration Agreement (SCA) telah ditandangani oleh POIC Sabah Sdn. Bhd. dan China Construction Bank, Labuan.

Mengutamakan perkhidmatan kewangan kepada syarikat yang disyorkan oleh POIC.

Akses kepada *platform* pemadanan perniagaan rentas sempadan.

INISIATIF BIZRIDER300 TINGKATKAN EKONOMI BELIA

Kerjasama Pihak Berkuasa Pembangunan Ekonomi dan Pelaburan Sabah (SEDIA) dengan syarikat Foodpanda dan syarikat perniagaan yang berorientasikan digital.

Bantuan berbentuk **motosikal** kepada **300 belia.**

BANTUAN BAGI GOLONGAN WANITA

Yayasan Usaha Maju

RM11.8 juta

Jabatan Hal Ehwal Wanita Sabah

RM5.81 juta

BANTUAN INDUSTRI KECIL DAN SEDERHANA (BAIKS)

Jenis Bantuan;

- Mesin dan Peralatan
- Pembungkusan
- E-Dagang/Pendigitalan
- Francais

Peruntukan Tahun 2022	Jumlah Penerima Tahun 2022
RM10.95 Juta	3,384 Penerima

Sumber: Jabatan Pembangunan Industri dan Penyelidikan, 2022

RM2 JUTA KEPADA DANA PENYELIDIKAN UMS

Kerajaan Sabah telah memberi sumbangan sebanyak RM2 juta kepada Universiti Malaysia Sabah (UMS) dalam usaha untuk memperhebat kerja-kerja penyelidikan di universiti tersebut serta membantu untuk memperkasakan lagi agenda penyelidikan UMS.

PEMBOLEH DAYA III: KEBERKESANAN DAN KECEKAPAN PENYAMPAIAN

LANDSKAP PERKHIDMATAN AWAM NEGERI SABAH

983 (47%) ANGGOTA WANITA

KUMPULAN PENGURUSAN DAN PROFESIONAL & PENGURUSAN TERTINGGI

(SETAKAT 25 JANUARI 2023)

Sumber: Bahagian Perkhidmatan Awam, Jabatan Perkhidmatan Awam Negeri Sabah, Januari 2023

JUMLAH KESELURUHAN PENJAWAT AWAM 20,846

TAHUN 2023

Sumber: Ucapan Amanat SKN 2023

PENINGKATAN KAPASITI PENJAWAT AWAM NEGERI

LATIHAN UNTUK PENINGKATAN KAPASITI (TAHUN 2021 DAN 2022)

JENIS LATIHAN		BILANGAN (ORANG)
PEMANTAPAN KUMPULAN PENGURUSAN DAN PROFESIONAL	DALAM NEGARA	894
	LUAR NEGARA	53
	JUMLAH	947
KURSUS DAN LATIHAN SEKTOR AWAM NEGERI	PEMBANGUNAN KEPIMPINAN DAN PROFESIONALISME	7,374
	KURSUS / LATIHAN TERAS PERKHIDMATAN	2,726
	JUMLAH	11,046

PENJAWAT AWAM DALAM PENGAJIAN

PERINGKAT PENGAJIAN	BILANGAN (ORANG)
PHD	4
IJAZAH SARJANA	21
IJAZAH SARJANA MUDA	56
JUMLAH	81

Sumber: Data Bahagian Pembangunan Kapasiti, JPANS dari tahun 2021 hingga 30 November 2022

POLISI AMALAN BAIK PERATURAN NEGERI SABAH

- Negeri Sabah telah mendapat Anugerah 'Negeri Aktif Melaksanakan GRP' daripada Perbadanan Produktiviti Malaysia (MPC).
- Seramai 258 pegawai daripada pelbagai agensi telah dilatih mendalami tujuh (7) elemen Analisis Impak Peraturan atau RIA.
- **22 Notifikasi Peraturan (RN) sedang disemak termasuk dua (2) pengecualian dan satu (1) dasar.**

PROGRAM SMJ HI-TALENT

- Program ini disertai oleh 21 orang peserta sebagai persediaan sebelum memasuki perkhidmatan awam.
- Antara pencapaian para peserta;
  - Tujuh (7) kajian berkumpulan & laporan bertulis berdasarkan teras utama Hala Tuju Sabah Maju Jaya.
  - 21 kajian individu & laporan bertulis berdasarkan isu-isu utama di Sabah.
  - 11 panel Program Ekadasa Sabah Maju Jaya.
  - Lapan (8) *rapporteurs* Program Ekadasa Sabah Maju Jaya.
  - Enam (6) hasil kajian berupaya menerbitkan buku.

PEMBERIAN HAK MILIK TANAH DI KIULU

Pemberian hak milik tanah seluas **327 ekar** kepada **210 penerima** di bawah Program Khidmat Tanah Adat Anak Negeri Sabah (PANTAS) dan warta rizab kampung kepada **12 kampung** seluas **205.6 ekar.**

KAUNTER BERGERAK ZAKAT DAN LORI SKUAD BANTUAN

Kecekapan dan keberkesanan pengurusan agihan bantuan zakat. Lori Skuad berperanan memudahkan dan mempercepatkan penghantaran sumbangan dan santunan bantuan seperti bakul makanan kepada asnaf yang berhak.

PENUBUHAN PEMUDAHCARA SMJ BERSAMA PIHAK BERKEPENTINGAN

PemudahCara SMJ berperanan sebagai *platform* kepada pihak berkepentingan dalam mengetengahkan isu-isu dan masalah yang dihadapi oleh sektor perniagaan dan bersama-sama mencari penyelesaian terbaik.

Input, cadangan dan komen daripada pihak industri dijadikan asas bagi meminda atau menambah baik perundangan, peraturan atau garis panduan sedia ada dalam meningkatkan sistem penyampaian.

Hasil perbincangan didokumentasikan secara berstruktur dan pihak sekretariat akan memberikan dan membincangkan hal tersebut bersama pihak kementerian/jabatan/agensi terlibat.

PemudahCara SMJ dianggotai oleh 13 pemain industri sebagai pihak perkepentingan bersama Sekretariat SMJ dan Sekretariat GRP sebagai sekretariat.

PENDIGITALAN SISTEM PERKHIDMATAN

PEMBOLEH DAYA IV: KECEMERLANGAN TADBIR URUS YANG BERINTEGRITI

PEMANTAPAN INTEGRITI PERKHIDMATAN AWAM NEGERI MELALUI PELAN ANTI RASUAH JABATAN KETUA MENTERI DAN KEMENTERIAN

11 kementerian termasuk Jabatan Ketua Menteri telah merangka dan menyiapkan Pelan Anti Rasuah.

PENUBUHAN PASUKAN 'TASKFORCE' OPERASI CUKAI JUALAN NEGERI MINYAK SAWIT MENTAH

Pasukan 'Taskforce' ditubuhkan semasa Mesyuarat Jawatankuasa Anti Rasuah (JAR) peringkat negeri pada 4 Oktober 2022.

Menerusi OPS TIRIS 2.0, RM18.53 juta hasil berjaya dikutip semula dan 58 daripada 100 kilang kelapa sawit yang tidak mengisytiharkan jualan minyak sawit mentah daripada nilai sebenar juga telah dikenal pasti.

Seramai 10 orang pegawai SPRM dan 10 orang pegawai Kerajaan Negeri Sabah menganggotai pasukan dan dibahagikan kepada lima (5) zon.

BADAN BERKANUN NEGERI, GIC TUBUHKAN UNIT INTEGRITI DAN GOVERNANS (IGU)

SEMBILAN (9) BADAN TELAH BERJAYA MENUBUHKAN IGU

Sumber: Bahagian Integriti dan Governans Negeri Sabah, Tahun 2022

SISTEM i-ADU MENERIMA 1,128 JUMLAH ADUAN DAN 883 ADUAN BERJAYA DISELESAIKAN

1,128 aduan telah diterima dan **883** aduan telah berjaya diselesaikan menerusi sistem i-Adu setakat Disember 2022.

Sistem i-Adu ini berfungsi sebagai medium untuk orang awam membuat aduan serta mendapatkan maklum balas dengan lebih cekap, cepat dan telus.

Sumber: Bahagian Integriti dan Governance Negeri Sabah, Tahun 2022

13 UNDANG-UNDANG BAHARU DAN PINDAAN TELAH DIBUAT

Tiga belas (13) undang-undang baharu dan pindaan telah dibuat oleh Jabatan Peguam Besar Negeri Sabah pada tahun 2022.

Sumber: Jabatan Peguam Besar Negeri Sabah, Tahun 2022

PEMBOLEH DAYA V: KERAJAAN DIGITAL BERTERASKAN TEKNOLOGI DAN INOVASI

PELAN STRATEGIK PENDIGITALAN KERAJAAN NEGERI SABAH

JENIS PENDIGITALAN	BILANGAN
Kerajaan kepada Kerajaan (G2G)	141
Kerajaan kepada Perniagaan (G2B)	16
Kerajaan kepada Rakyat (G2C)	53
Kerajaan kepada Pekerja (G2E)	24
G2C & G2B	4
G2G & G2B	3
G2G & G2C	14
G2G & G2E	3
SISTEM	34

Sumber:

1) Dashboard & Senarai Aplikasi Kerajaan Negeri setakat Disember 2022

2) Senarai Induk Inisiatif Sabah Maju Jaya 2022

PEMBANGUNAN ICT DI BAWAH JPKN

PEMBANGUNAN APLIKASI	PEROLEHAN ICT	LINTAS LANGSUNG	PEMASANGAN INFRASTRUKTUR RANGKAIAN
89	966	27	9

Sumber:
Dashboard Kementerian Sains, Teknologi & Inovasi (KSTI) Sabah setakat Disember 2022

PERKHIDMATAN ICT KERAJAAN NEGERI

Sumber:
Dashboard Kementerian Sains, Teknologi & Inovasi (KSTI) Sabah setakat Disember 2022

SABAH DIGITAL INNOVATION 2024 TRANSFORMATION ROADMAP

PELAN STRATEGIK KERAJAAN DIGITAL

PELBAGAI SISTEM & APLIKASI KERAJAAN NEGERI SABAH
(*MISCELLANEOUS SYSTEMS & APPLICATIONS*)

PELAN STRATEGIK PENDIGITALAN KERAJAAN NEGERI SABAH

Pelan Strategik Pendigitalan Kerajaan Negeri Sabah (2020-2024) terbahagi kepada tiga (3) fasa :

Fasa Automasi Digital → Fasa Transformasi Digital → Fasa Inovasi Digital

TIGA (3) DATA HUBS

PEOPLE
"Know your citizen"

BUSINESS
"Know your economy"

LAND (GEO)
"Know your location"

KERANGKA PENYAMPAIAN PERKHIDMATAN SABAH DIIP

"MEMACU TADBIR URUS, PERNIAGAAN DAN TRANSFORMASI SOSIAL"

FUNGSI DAN PERANAN SABAH DIIP

SABAH DIIP

Sabah Digital Integration and Interchange Platform

INITIATIF DATA TERBUKA SABAH
Inovasi dan inisiatif berasaskan data

INITIATIF AI SABAH
Memacu penggunaan AI dalam pembangunan

PERKONGSIAN DATA
- Hub Rakyat
- Hub Perniagaan
- Hub Tanah (Geo)

PROFIL DIGITAL
Sabah E-ID

PEMANGKIN INOVASI EKONOMI
Pemangkin Inisiatif Ekonomi oleh Strategi Digital:
- Pasar Digital
- Pelancongan Pintar Selamat

E-SABAH
Portal perkhidmatan awam sebagai titik kemasukan tunggal bagi e-perkhidmatan kerajaan Sabah

BILANGAN DATA DIIP

BILANGAN REKOD DATA BAGI TIGA (3) HUB

928,081
DATA

RAKYAT

563,085
DATA

PERNIAGAAN

197
DATASET

GEO

Sumber:
Bahagian Kerajaan Digital, Jabatan Perkhidmatan Awam Negeri Sabah (JPANS) setakat November 2022

EKONOMI DIGITAL SABAH

EKONOMI DIGITAL SABAH

MEWUJUDKAN PASAR RAYA DIGITAL SABAH

- Mewujudkan Pasaran Digital untuk Sabah ialah *platform* yang pada asasnya strategik untuk memacu agenda Sabah Maju Jaya (SMJ).
- Misi asas SMJ ialah “Agenda Global dan Agenda Nasional" dan pendigitalan akan menjadi pemboleh utama dalam memacu visi ini.

SABAH JOBS PORTAL

CREATING A DIGITAL MARKETPLACE FOR SABAH

6,317	2,603	385	242
Pencari Kerja	Permohonan	Jawatan Kosong	Majikan

Setakat Oktober 2022

TOP 9 DAERAH PENCARI KERJA

29.17% KOTA KINABALU	6.08% SANDAKAN	4.65% KENINGAU
8.80% TAWAU	5.97% TUARAN	4.65% PENAMPANG
7.28% PAPAR	5.66% KOTA BELUD	3.25% BEAUFORT

Sumber:
Jabatan Pembangunan Sumber Manusia (JPSM) setakat Oktober 2022

SABAH PAY

190,860
PENGGUNA

E-Wallet dan aplikasi digital mudah alih terpusat yang inklusif untuk meningkatkan persekitaran yang lebih berorientasi rakyat melalui pelbagai perkhidmatan yang ditawarkan dalam aplikasinya.

JUMLAH TRANSAKSI

	JABATAN AIR NEGERI SABAH	SABAH CREDIT CORPORATION	DEWAN BANDARAYA KOTA KINABALU	JABATAN TANAH DAN UKUR
2021	RM6,775,892.05	RM1,207,441.02	RM848,207.77	RM581,759.20
2022 (Setakat Oktober)	RM7,828,012.51	RM1,078,896.67	RM741,703.72	RM1,091,565.17

SABAH PAY *(SAMB.)*

Sabah Pay

190,860 PENGGUNA

JUMLAH TRANSAKSI

	LEMBAGA PEMBANGUNAN PERUMAHAN DAN BANDAR	YAYASAN USAHA MAJU	JABATAN PERKHIDMATAN VETERINAR SABAH	JABATAN PERLINDUNGAN ALAM SEKITAR
2021	RM320,249.01	RM0.00	RM11.00	RM12,400.00
2022 (Setakat Oktober)	RM441,499.0	RM202,314.50	RM60,819.00	RM15,300.00

	JABATAN KERJA RAYA	JABATAN PERTANIAN	JABATAN PERKHIDMATAN AWAM NEGERI SABAH	LEMBAGA KEBUDAYAAN NEGERI SABAH	PERBADANAN BAITULMAL NEGERI SABAH
2021	RM2,594.80	RM0.00	RM0.00	RM38.00	RM0.00
2022 (Setakat Oktober)	RM19,388.3	RM16,395.00	RM 3,540.00	RM0.00	RM35.00

Sumber: Sabah Credit Corporation setakat November 2022

PORTAL SKIM JAYA USAHAWAN BELIA (SYABAS)

SYABAS

PERUNTUKAN UNTUK PROGRAM SYABAS

RM10 JUTA

DANA BAGI BELIA YANG INGIN MEMULAKAN PERNIAGAAN

RM2,000

DANA BAGI BELIA YANG INGIN MENGEMBANGKAN PERNIAGAAN SEDIA ADA

RM5,000

Sumber: PortalMalaysia.com

SISTEM PENGURUSAN MAKLUMAT INDUSTRI SABAH

BILANGAN KILANG MENGIKUT INDUSTRI

MINYAK SAWIT MENTAH (CPO)	272
MAKANAN	256
KAYU & PRODUK KAYU	236
PRODUK LOGAM ASAS & FABRIKASI	204
KIMIA & PRODUK KIMIA	148
PRODUK PLASTIK	142
PRODUK GALIAN BUKAN LOGAM	113
PEMBUATAN MAKANAN	100
KELAPA SAWIT	82
MINUMAN	64
PENGANGKUTAN	58
BIOMAS	52
LAIN-LAIN	52
PERABOT	58
KERTAS, PERCETAKAN & PENERBITAN	47
PERALATAN PENGANGKUTAN	44
ELEKTRIK & ELEKTRONIK	42
PRODUK GETAH	40
PRODUK TEKSTIL & TEKSTIL	32
PRODUK ELEKTRIK & ELEKTRONIK	14
PETROLEUM	12
PRODUK KITAR SEMULA	2

Sumber: Jabatan Pembangunan Perindustrian dan Penyelidikan (DIDR) setakat November 2022

ENVIRONMENTAL FINANCIAL ASSISTANCE SYSTEM (EFAS) 2022

Satu sistem permohonan bantuan kewangan secara dalam talian kepada sekolah, institusi pengajian dan komuniti untuk menjalankan program pendidikan alam sekitar.

JUMLAH BANTUAN
RM39,990

JUMLAH PESERTA PROGRAM
2,024 ORANG

Sumber: Jabatan Perlindungan Alam Sekitar (EPD) setakat November 2022

ENVIRONMENTAL CONSULTANT REGISTRATION & RENEWAL SYSTEM (ECRES)

FIRMA PERUNDING ALAM SEKITAR

27 FIRMA

PAKAR / PERUNDING ALAM SEKITAR

95 PAKAR

Sistem pendaftaran perunding alam sekitar dan pembaharuan Sijil Amalan untuk kegunaan firma dan/atau pakar alam sekitar.

Sumber: Jabatan Perlindungan Alam Sekitar (EPD) setakat November 2022

INISIATIF KEMENTERIAN PEMBANGUNAN PERINDUSTRIAN

Sumber: Kementerian Pembangunan Perindustrian (MID) setakat November 2022

MALAYSIA TECHLYMPICS

Dalam usaha murni MOSTI dan KSTI untuk melahirkan masyarakat yang berfikiran saintifik, kreatif dan inovatif dalam kalangan masyarakat menjadi kenyataan, KSTI telah melancarkan Techlympics bagi peringkat Negeri Sabah.

1,000,000	2,000	50	25	5
PESERTA	IDEA	LOKASI	PERTANDINGAN STEM	TEMA

Sumber: Kementerian Sains, Teknologi & Inovasi (KSTI) Sabah setakat November 2022

PUSAT SAINS, TEKNOLOGI & INOVASI (STI)

Kerjasama PETRONAS bagi mewujudkan pusat STI untuk pembangunan modal insan dalam bidang Sains, Teknologi dan Inovasi (STI).

PERUNTUKAN
RM10.2 JUTA

DAERAH
SANDAKAN & TAWAU

Sumber: Kementerian Sains, Teknologi & Inovasi (KSTI) Sabah setakat November 2022

SEKRETARIAT SABAH MAJU JAYA

ALAMAT SURAT-MENYURAT

Sekretariat Sabah Maju Jaya
Jabatan Perkhidmatan Awam Negeri Sabah
Aras 12, Blok A, Menara Kinabalu
Jalan Sulaman, Teluk Likas
88400 KOTA KINABALU

TELEFON PEJABAT

088-368000

ALAMAT E-MEL

sabahmajujaya@sabah.gov.my

MEDIA SOSIAL

@SekretariatSMJ

PORTAL & E-PARTICIPATION

smj.sabah.gov.my
sabahmajujaya.my

POCKETBOOK SMJ
EDISI 1 TAHUN 2023

DITERBITKAN OLEH:
SEKRETARIAT SABAH MAJU JAYA